

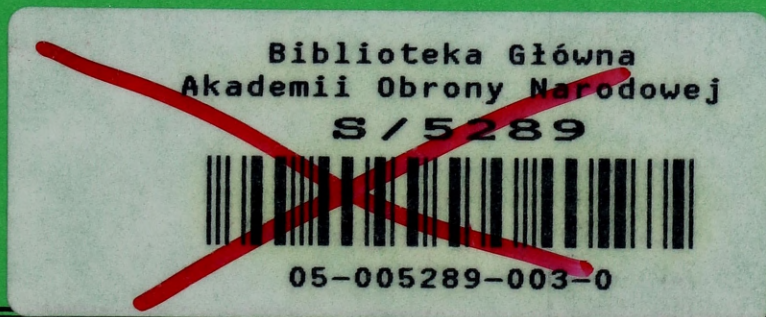
AKADEMIA OBRONY NARODOWEJ

WYDZIAŁ WOJSK LĄDOWYCH

Ppłk dr Ryszard CHROBAK

WSPÓŁDZIAŁANIE SIŁ
W PASIE SIŁ PRZESŁANIANIA
pk. „TARCZA”

65222

WARSZAWA

2002

AKADEMIA OBRONY NARODOWEJ

WYDZIAŁ WOJSK LĄDOWYCH

ppłk dr Ryszard CHROBAK

**WSPÓLDZIAŁANIE SIŁ W PASIE SIŁ
PRZESŁANIA**

p.k. „TARCZA”

Recenzent:

płk dr hab. Andrzej BUJAK

Wprowadzenie

W odpowiedzi na pytanie - jaka będzie przyszła wojna? - zadane teoretykom jak i praktykom wojskowym, większość z nich zapewne odpowie, że walki zbrojne toczyć się będą na oddzielnych kierunkach, ogniskowo przy szybko zmieniającej się sytuacji. Decydującą rolę odegrają działania powietrzno-lądowe, manewrowe prowadzone w złożonych warunkach przez doskonale wyszkolone i wyposażone jednostki wojskowe o stosunkowo niewielkim stanie osobowym.

Doświadczenia i wnioski wyciągnięte na podstawie ostatnich konfliktów zdają się tę tezę potwierdzać. Nieodzownym jawi się jednak podkreślenie faktu, że na prowadzenie takich działań mogą sobie pozwolić najbardziej rozwinięte państwa i to poza granicami swoich terytoriów.

Wiele kontrowersji budzi wizja prowadzenia działań obronnych na obszarze własnego kraju, przez nasze siły zbrojne podlegające ciągłej przebudowie, na skutek której stają się one bardziej nowoczesne ale i niestety coraz mniej liczne. Fakt ten w zderzeniu z sojuszniczymi założeniami kolektywnej obrony stawia przed nimi konieczność prowadzenia operacji obronnej w czasie niezbędnym do zareagowania sojuszników śpieszących z pomocą. Należy zwrócić jednak uwagę na fakt, że podczas prowadzenia operacji w początkowym okresie wojny działania opóźniające prowadzone w obszarze (pasie) sił jako integralna część operacji obronnej będą stosowane bardzo często.

Istnieje więc konieczność przeprowadzenia badań i naukowego opracowania tej problematyki. Konieczność ta wynika nie tylko z braku naukowej ekspertyzy ale także ze wzrastającej rangi różnych komponentów walczących w pasie sił przesłaniania w celu stworzenia i zorganizowania skutecznej operacji obronnej.

Działania opóźniające choć nikt ich tak wcześniej jednoznacznie nie nazywał prowadzone były na przestrzeni wieków istnienia naszego państwa.

Zaczynając od Bolesława Chrobrego, Bolesława Krzywoustego w walce z wojskami niemieckimi, ze szwedzkimi w latach 1655 –1656 ze Stefanem Czarnieckim na czele, poprzez działania odwrotowe generała Kąskiego w Mołdawii w 1685r., Tadeusza Kościuszkę na przykład podczas odwrotu po bitwie pod Szczekocinami, aż po działania wojenne kampanii wrześniowej w 1939 roku. Te bardzo lapidarnie przytoczone przykłady przedstawiają z jednej strony doświadczenia, a z drugiej nieuchronność prowadzenia działań opóźniających na terenie Rzeczypospolitej na przestrzeni wieków.

Należy przy tej okazji dodać, iż w krótkich okresach pokoju polska myśl wojenna rozwijała się bardzo szybko, dotyczyło to również zasadności i konieczności organizowania pasa przesłaniania i prowadzenia działań opóźniających, czego przykładem może być „Ogólna instrukcja walki” z 1931 r., w której wyróżniano na szczeblu taktycznym następujące formy działań obronnych: obronę stałą, pozycyjną i ruchową oraz działania opóźniające.

W latach 1931 i 1938 prowadzono wiele gier wojennych i ćwiczeń, z których wynikało, że związki taktyczne i oddziały mogły prowadzić działania opóźniające w następujących warunkach:

- w ramach wojsk osłonowych, które wydzielano do zabezpieczenia mobilizacji i ześrodkowania oraz rozwinięcia sił głównych związków operacyjnych;
- w ramach obrony operacyjnej związków operacyjnych (od 1931 podczas obrony ruchowej);
- w czasie osłony odwrotu sił głównych związków operacyjnych na nową rubież obrony, wymuszonego działaniem przeciwnika lub przeprowadzonego zgodnie z zamiarem wyższego dowódcy.

Samodzielnie oddziały mogły prowadzić działania opóźniające jako oddziały wydzielone związków taktycznych, na przedpolu obrony własnej lub w ramach obrony ruchowej tych związków, a także w czasie ich odwrotu.¹

Oczywiście na podkreślenie zasługuje fakt, iż doświadczenia czerpano z wojen i rozwoju teorii sztuki wojennej tak w Europie jak i na innych kontynentach.

Obecnie kiedy Polska jest pełnoprawnym i znaczącym członkiem Sojuszu Północnoatlantyckiego, możemy dokładnie analizować dokumenty doktrynalne oraz swobodnie wymieniać doświadczenia z naszymi sojusznikami dotyczące współdziałania w czasie walki sił rozmieszczonych w pasie przesłaniania.

Prowadzone analizy porównawcze dokumentów poszczególnych państw NATO pozwalają przyjąć, że cele prowadzenia działań opóźniających w pasie przesłaniania oraz zasady współdziałania różnych komponentów w istocie rzeczy są podobne.

Biorąc powyższe pod uwagę oczywistym wydaje się, że teoretycy wojskowi powinni pokusić się o nowe spojrzenie na problematykę walki w pasie sił przesłaniania poszczególnych komponentów zgrupowania broni połączonych. Niniejsza praca stanowi syntezę wniosków dających możliwość rozwiązania szeregu problemów i znalezienia odpowiedzi na najważniejsze pytania takie jak:

- Jakie uwarunkowania determinują organizowanie walki sił w pasie przesłaniania?
- Jakie są możliwości bojowe sił zaangażowanych w walkę w pasie przesłaniania?
- Jak należy prowadzić wspólną walkę wszystkich elementów w pasie przesłaniania aby osiągnąć cel jego organizowania?

Tak sformułowane problemy badawcze wytyczały drogę postępowania w rozwiązywaniu głównego problemu pracy.

¹ Ścibiorek Z., Działania Opóźniające, Warszawa 1996, s.16.

W związku z tym niezbędnym było tworzenie licznych hipotez nie zawsze możliwych do zweryfikowania na bazie posiadanej wiedzy. Dlatego też nie należy oczekiwać, iż w opracowaniu tym udzielono pełnej odpowiedzi na postawione pytania. Każde z nich bowiem jest niezwykle istotne i wymaga jeszcze szerszego opracowania.

Jednak na początku badań należało w pierwszej kolejności dokonać analizy charakteru możliwej agresji i sposobu osiągania celów przez potencjalnego agresora. Analiza ta dotyczyła głównie początkowego okresu wojny przy uwzględnieniu konfliktów zbrojnych lat ostatnich.

Rozważania te pozwoliły w następnej kolejności wygenerować wielkość sił niezbędnych do przeciwstawienia się potencjalnemu agresorowi oraz mechanizm ich wspólnych działań pasie przesłaniania.

W toku badań bazowano głównie na opiniach eksperckich (głównie nauczycieli akademickich), jak również na wnioskach z konfliktów lokalnych, z ćwiczeń szczebla taktycznego i operacyjnego. W szerokim zakresie korzystano też z opracowań teoretycznych zarówno narodowych jak i sojuszniczych.

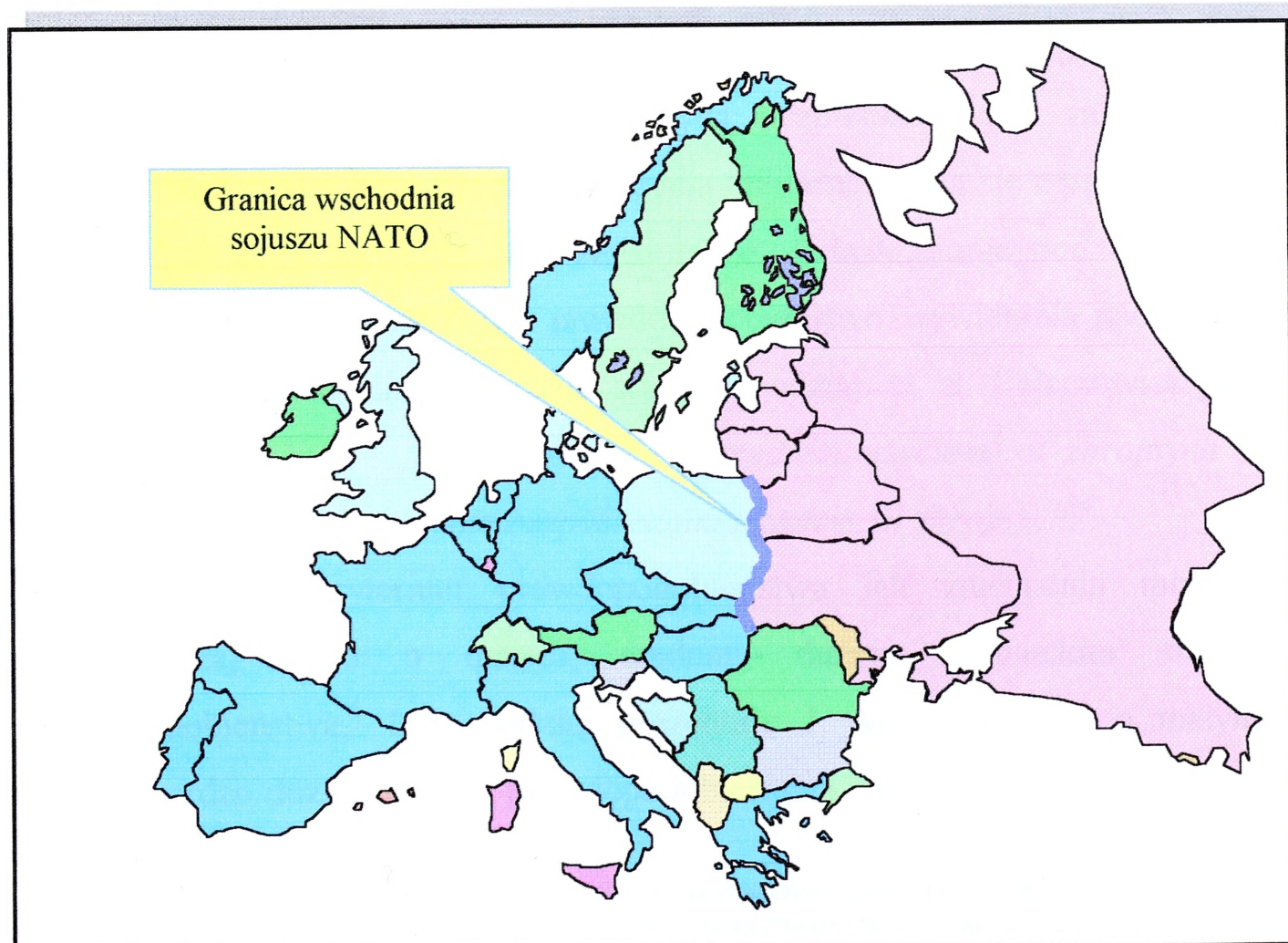
Ograniczenia przyjęte w niniejszej pracy spowodowały, iż ma ona charakter ogólny pozwalający jednak przyjęte rozwiązania stosować w zależności od zmieniających się uwarunkowań.

1. KONCEPCJA WYKORZYSTANIA WOJSK W OPERACJI OBRONNEJ W ASPEKCIE POTENCJALNYCH ZAGROŻEŃ

1.1. Potencjalne zagrożenia bezpieczeństwa Polski

Prowadzone analizy dotyczące bezpieczeństwa Polski w sposób jednoznaczny dowodzą, iż losy naszego kraju kształtowały uwarunkowania geopolityczne. Dlatego też w swej historii Polska ulegała naciskom militarnym, była terenem bezkarnej grabieży i jak to ujął Clausewitz „drogą publiczną, po której stale grasowały obce wojska”.

Członkostwo naszego kraju w strukturach Sojuszu Północnoatlantyckiego bez wątpienia zmienia ten stan rzeczy jednak musimy ciągle pamiętać, że z niedawnego państwa buforowego staliśmy się granicą wschodnią Sojuszu

Rys. 1. Położenie Polski jako członka NATO względem państw bloku wschodniego Europy.

Od niedawna staliśmy się terytorium, gdzie istnieje możliwość oddziaływania na nasz kraj jako członka Sojuszu i suwerennego państwa. Zagrożenia takie rodzą się głównie w płaszczyźnie politycznej, ekonomicznej, psychospołecznej, ekologicznej i militarnej.² Analiza powyższych zagrożeń mając na uwadze potrzeby i problematykę prowadzonych badań pozwala stwierdzić, że najistotniejsze stają się zagrożenia militarne, rozumiane jako *...splot zdarzeń w stosunkach międzynarodowych, w których z dużym prawdopodobieństwem może nastąpić ograniczenie lub utrata warunków do niezakłóconego bytu i rozwoju narodu (państwa), albo naruszenie bądź utrata jego suwerenności i integralności terytorialnej w wyniku zastosowania wobec niego przemocy zbrojnej (militarnej)*³

Głównym wyznacznikiem stanowiącym podstawę podziału i klasyfikacji przyjmuje się, że jest najczęściej kryterium czasu wystąpienia, prawdopodobieństwa wystąpienia, sposobu oddziaływania. Według teoretyków wojskowych, zajmujących się problematyką bezpieczeństwa i zagrożeń A. Madejski, J. Stępak, S. Dworecki zagrożenia militarne dzielą się na **pośrednie i bezpośrednie** oraz **wewnętrzne i zewnętrzne**. Jednak biorąc pod uwagę, iż istotą zagrożenia militarnego jest prawdopodobieństwo wywierania nacisku do użycia siły włącznie bliższy wydaje się być podział za B. Balcerowicz jako zagrożenia pośrednie – *jako zagrożenie pośrednim użyciem sił zbrojnych* i bezpośrednie – *jako zagrożenie bezpośrednim użyciem sił zbrojnych*.⁴

Przyjmując kryterium prawdopodobieństwa ich zaistnienia możemy wyróżnić zagrożenia o małym, średnim, dużym i wielkim stopniu prawdopodobieństwa.⁵ Inny podział prezentuje J. Michniak jako o małym, dużym i bardzo dużym stopniu prawdopodobieństwa zaistnienia.⁶ Oczywiście są

² Por. B. Balcerowicz, Wybrane problemy obronności państwa (materiał studyjny), Warszawa 1996.

³ W. Łebkowski i inni, Słownik terminów z zakresu bezpieczeństwa narodowego, Warszawa 1996.

⁴ B. Balcerowicz, Obronność państwa średniego, Warszawa 1997, s. 74.

⁵ B. Balcerowicz, Obronność, wyd. cyt., s. 75.

⁶ Por. J. Michniak, Dowodzenie zgrupowaniami antykryzysowymi, Warszawa 1998

to podziały umowne gdyż ich granice są bardzo płynne i trudne do naukowego zdefiniowania. Podobna umowność występuje jeżeli mówimy o zagrożeniach w odniesieniu czasowym., gdzie możemy mówić o zagrożeniach realnych, potencjalnych i hipotetycznych.⁷

Konstatując przeprowadzoną analizę możliwości wystąpienia zagrożeń bezpieczeństwa możemy przyjąć zestawienie przedstawione w tabeli nr 1.

Tabela nr 1

Zestawienie najbardziej prawdopodobnych wariantów zagrożeń bezpieczeństwa Polski

<i>Lp.</i>	<i>Rodzaj zagrożenia</i>	<i>Horyzont czasowy</i>	<i>Prawdopodobieństwo wystąpienia</i>
1.	Konflikt zbrojny mający na celu zagarnięcie Polski	2000 2015	Małe Duże
2.	Lokalny konflikt zbrojny na tle żądania autonomii części terytorium Polski	2000 2015	Bardzo duże Bardzo duże
3.	Lokalny konflikt zbrojny średniej intensywności na wschód od Polski	2000 2015	Duże Małe
4.	Lokalny konflikt zbrojny małej intensywności na wschód od Polski	2000 2015	Duże Bardzo duże
5.	Ekologiczno-terrorystyczne	2000 2015	Duże Duże
6.	Zagrożenie ekologiczne	2000 2015	Małe Małe

Zródło: B. Balcerowicz, Strategia militarna obrony RP, Warszawa 1994, J. Michniak, Dowodzenie zgrupowaniami antykryzysowymi, Warszawa 1998.

Daje się wyraźnie zauważyć, że możliwości wybuchu wojny powszechnej, mającej na celu zagarnięcie Polski zeszły na plan dalszy. Na ich miejsce wysunęły się możliwości powstania konfliktu lokalnego na tle roszczeń terytorialnych, a zwłaszcza na wschód od naszego kraju. Wydarzenia z ubiegłego roku jednoznacznie wskazują na nową kategorię zagrożeń bezpieczeństwa państwa, a mianowicie terroryzm w rozumieniu narodowym i globalnym.

⁷ Por. S. Dworecki, Od konfliktu do wojny, Warszawa 1996

Każdorazowo jednak możliwość powstania takiego zagrożenia uwarunkowana jest otoczeniem międzynarodowym i jego oddziaływania polityczno-militarnego.

1.1.1. Uwarunkowania powstania zagrożeń militarnych

Dokonując oceny zagrożeń należy brać pod uwagę sytuację geostrategiczną danego państwa uwzględniając przede wszystkim:

po pierwsze - otoczenie zewnętrzne państwa, a w szczególności obecną i przewidywalną (w określonym horyzoncie czasowym) zdolność sił zbrojnych jego otoczenia w zakresie prowadzenia działań zbrojnych przeciwko niemu;

po drugie – dynamikę zmiany woli politycznej w tych państwach co do użycia sił zbrojnych;

po trzecie – wzajemne relacje państwa z otoczeniem międzynarodowym jako determinant zewnętrzny obronności;

po czwarte – przynależność i pozycja państwa w układzie bezpieczeństwa (koalicja, sojusz) jako gwarant bezpieczeństwa;

Analizując zagrożenie militarne pod względem położenia geostrategicznego Polska obecnie jest w bezpośrednim sąsiedztwie z Republiką Federalną Niemiec i Republiki Czeskiej jako państwami członkowskimi NATO. Kolejnym sąsiadem jest Słowacja jako państwo deklarujące chęć przystąpienia do NATO. Państwa powstałe po rozpadzie ZSRR o zróżnicowanych poglądach na postać perspektywicznego układu bezpieczeństwa europejskiego i własną w nim pozycję, czyli Rosja (okręg Kalingradzki), Ukraina, Białoruś i Litwa.

Zagrożenie militarne nie wynikają tylko z samego faktu posiadania przez naszych sąsiadów określonego potencjału militarnego, lecz należy się liczyć, że na wypadek konfliktu będzie mógł tego potencjału użyć w celu rozstrzygnięcia sporu na swoją korzyść. Analiza stanu potencjału państw sąsiadujących pozwoliła na wygenerowanie wniosków o skali możliwego zagrożenia w jakim może się znaleźć Polska.

Wartości potencjałów militarnych państw sąsiadujących w odniesieniu do stanu naszego potencjału przedstawi tabela nr 2.

Tabela 2.

*Porównanie potencjałów Polski i państw sąsiednich
(stan SZ i uzbrojenia wg limitów CFE-1)⁸*

S T A N								
Lp.	Państwo	Ludność (mln)	SZ (tys.)	Czołgi	BWP	Artyleria	Samol. Bojowe	Śmigł. bojowe
1	Polska	38,4	234	1730	2150	1610	460	130
2	Rosja (cz. Europejska)	<u>149</u> 3,9*	<u>1490</u> 6,3	<u>7600</u> 4,4	<u>1257</u> 5,5	<u>7065</u> 4,4	<u>3450</u> 7,5	<u>950</u> 7,3
3	Niemcy	<u>80,5</u> 2,1	<u>345</u> 1,5	<u>4166</u> 2,4	<u>3446</u> 2,4	<u>1610</u> 1,0	<u>900</u> 2,0	<u>305</u> 2,4
4	Ukraina	<u>52</u> 1,4	<u>450</u> 1,9	<u>4080</u> 2,4	<u>5050</u> 2,4	<u>4040</u> 2,5	<u>1090</u> 2,4	<u>330</u> 2,5
5	Białoruś	<u>10,5</u> 0,3	<u>100</u> 0,4	<u>1800</u> 1,0	<u>2600</u> 1,2	<u>1615</u> 1,0	<u>260</u> 0,6	<u>80</u> 0,6
6	Czechy	<u>10,3</u> 0,3	<u>95</u> 0,4	<u>955</u> 0,6	<u>1365</u> 0,6	<u>760</u> 0,5	<u>230</u> 0,5	<u>50</u> 0,4
7	Słowacja	<u>4,5</u> 0,1	<u>45</u> 0,2	<u>480</u> 0,3	<u>685</u> 0,3	<u>350</u> 0,2	<u>115</u> 0,3	<u>25</u> 0,3

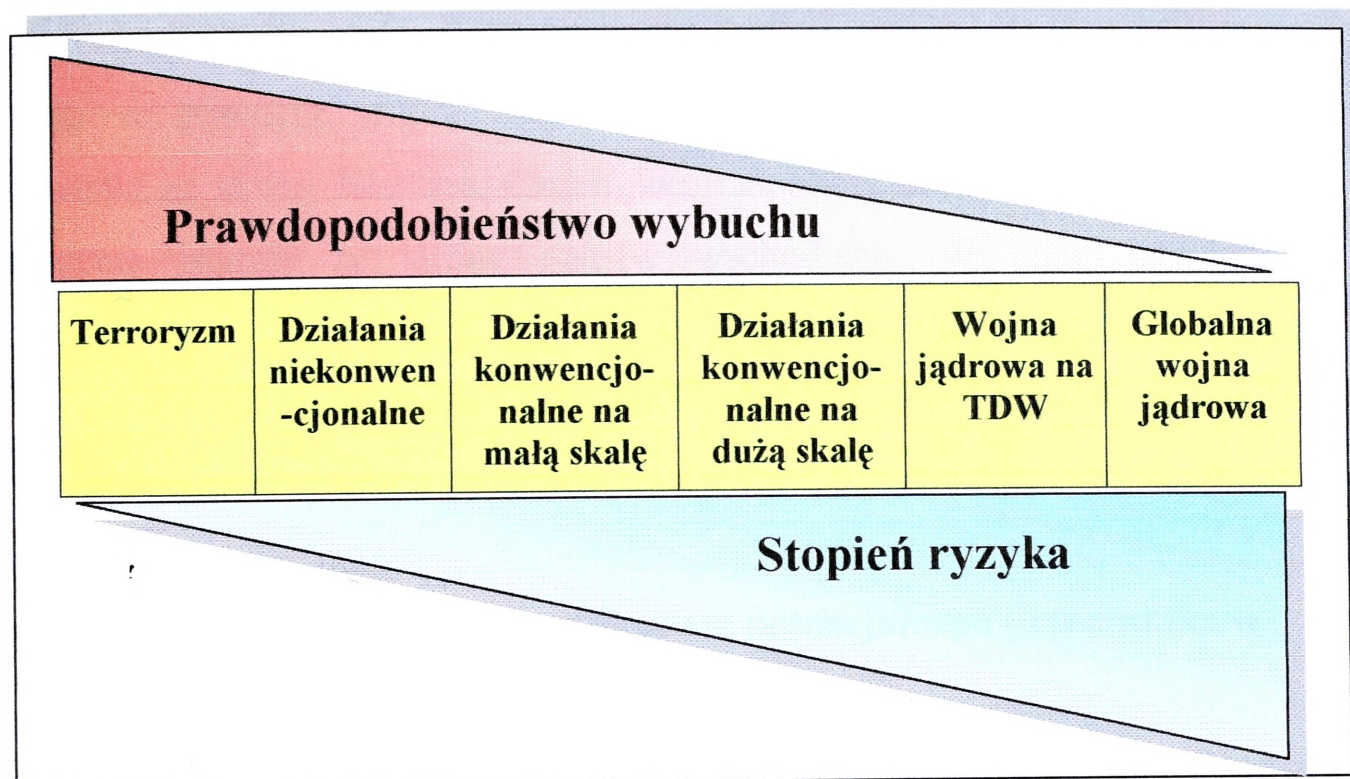
*W mianowniku podano szacunkową krotność potencjału państw sąsiednich w stosunku do Polski

Przedstawione wyżej porównanie potencjałów rażenia nie oddaje prawdziwego obrazu sytuacji, a zwłaszcza czynnika mogącego doprowadzić do konfliktu zbrojnego. Wskazuje jednak na rzeczywiste możliwości danego państwa. Uwidacznia się znacznie przewaga Rosji i Niemiec a także Ukrainy. Sytuacja staje się trudna, albowiem uzyskanie korzystniejszych wskaźników wymaga znacznych nakładów finansowych i negocjacji międzynarodowych.

Zagrożenie militarne może przybrać bardzo zróżnicowany charakter. Siły zbrojne będą użyte w ostateczności wtedy gdy zawiodą inne „pokojoye” środki. Coraz szerszego znaczenia nabiera użycie sił zbrojnych w misjach pokojowych. Można stwierdzić, iż wojna będzie zjawiskiem coraz rzadszym, zwiększa się

⁸ A. Tomaszewski, Wojska lądowe w strategicznej operacji obronnej, Toruń 1996, s. 11.

znacznie liczba interwencji zbrojnych (w konfliktach lokalnych), wzrasta natomiast liczba działań terrorystycznych (rys. 2).⁹

Rys. 2. Spektrum konfliktów zbrojnych

Zagrożenia wynikające z możliwości wybuchu w Europie między państwowego konfliktu zbrojnego zostały w ostatnim czasie zminimalizowane, stąd też na plan pierwszy wysuwają się inne niebezpieczeństwa. Należą do nich: niekontrolowana proliferacja broni masowego rażenia, rozwój terroryzmu międzynarodowego, czy też zagrożenia dla środowiska naturalnego. Granica między tymi zagrożeniami, a zbrojnym zagrożeniem militarnym jest bardzo płynna i trudna do przewidzenia. Przykładem takim jest aktualny konflikt pomiędzy Stanami Zjednoczonymi a państwami „Osi Zła”, Rosją a Czeczenią, gdzie jako zarzewie powstałego konfliktu był szerzący się terroryzm o niespotykanej dotychczas skali. Jako rozwiązanie powstałego problemu obydwa mocarstwa uznały zbrojną inwazję i ustanowienie kontroli nad państwami będącymi bazami terroryzmu. Jako zmniejszenie zagrożenia.

⁹ B. Balcerowicz, Wybrane problemy obronności państwa, Warszawa AON 1996.

Wielce nie odpowiedzialnym byłoby kategoryczne stwierdzenie, że zagrożenie konfliktem zbrojnym w Europie jest nieprawdopodobne. Rozważając zagrożenia militarne w aspekcie interwencji sił sojuszniczych NATO możemy jedynie w pewnym stopniu wykluczyć (uznać za mało prawdopodobne) zagrożenia ze strony Niemiec, Czech jako członków Sojuszu¹⁰, natomiast takie zagrożenie istnieje ze strony państw wschodnich. W takim przekonaniu utwierdza autorów między innymi wciąż niestabilna sytuacja w Europie Wschodniej. Potwierdzeniem tego są wyniki analiz sytuacji politycznej, gospodarczej i społecznej tych państw.

1.2. Prowadzenie działań zaczepnych przez potencjalnego przeciwnika w aspekcie prognozowanych zagrożeń

Zmiany polityczno-militarne w Europie oraz gwałtowny rozwój środków walki zbrojnej są bezpośrednim czynnikiem wpływającym na ewentualne działania zbrojne i przede wszystkim na charakter ewentualnego przerodzenia się zagrożenia militarnego w postać agresji zbrojnej na obszar Polski. Procesy zachodzące na polu walki stanowią naturalną konsekwencję rozwoju cywilizacyjnego i technologicznego ludzkości co wyraźnie akcentują w głównych tezach Tofflerowie.¹¹ Podobnie będzie się działo w przypadku agresji potencjalnego przeciwnika na nasz kraj. Oczywiście wielu teoretyków wojskowych uznaje, że trudno dzisiaj mówić o sytuacji gdzie inne państwo będzie dążyć do zajęcia całego okupowanego terytorium. Mówi się o możliwości wystąpienia co najwyżej lokalnego konfliktu przygranicznego, o ograniczonym zasięgu. Historia ostatnich konfliktów w Europie zdaje się tego

¹⁰ W przeszłości Grecja i Turcja (dwaj sojusznicy z NATO) weszły w ostry wzajemny konflikt z powodu Cypru. W sytuacji zagrożenia Grecji ze strony Turcji, Grecy znaleźli się w osamotnieniu. „Sojusznicy z NATO” ograniczyli się do perswazji wobec zwaśnionych stron. Dlatego też środków na „obronność” nie żałują: Szwajcarzy, Finowie, Litwini, Duńczycy itp., choć nikt nie wątpi, że ich potencjał obronny jest dużo słabszy od każdego z poszczególnych sąsiadów. Tak więc tylko ktoś wyjątkowo nieodpowiedzialny za los naszego kraju może uważać oraz głosić, że Polska nie powinna mieć i doskonalić własnego systemu obronnego państwa, gdyż świat nie pozwoli nas skrzywdzić i przybędzie nam z pomocą na wypadek zagrożenia **A. Targowski, Obrona Polski dziś i jutro, Warszawa 1993, s. 57.**

¹¹ Por. A. i H. Toffler, *Wojna i antywojna, Warszawa 1997, Trzecia fala, Warszawa 1997.*

nie potwierdzać, a wręcz przeciwnie. Jeżeli przeciwnik zdecyduje się na użycie swoich sił zbrojnych to z celem rozstrzygnięcia powstałego konfliktu na swoją korzyść, czyli będą to siły i środki oraz sposób działania gwarantujący jemu zwycięstwo.

Oceniając charakter przyszłych działań wojennych można domniemywać, że zapoczątkowane one będą dążeniem do szeroko rozumianego uprzedzenia strony przeciwnej w realizacji celów. Wyrażać się to będzie we wcześniejszym rozwinięciu oraz uzyskaniu gotowości do użycia sił uderzeniowych i zaskoczenia strony przeciwnej. Nie można przy tym wykluczyć, że rozpoczną się bez eskalacji innych form użycia sił zbrojnych, bądź po uprzednim systematycznym wpełzaniu w wojnę poprzez wywoływanie incydentów zbrojnych, prowokacji itp. lub przez interwencje zbrojną.¹² Takie możliwości posiadają nasi sąsiedzi, którzy potencjały wojskowe utrzymują w wysokim stopniu gotowości do działań i zdolne do natychmiastowego ich rozpoczęcia.

Wyniki badań pozwoliły z dużym prawdopodobieństwem przyjąć, że przyszła agresja potencjalnego przeciwnika przebiegać będzie według następującego układu.

Pierwsza faza rozpocznie się uderzeniem z zaskoczenia na siły zbrojne i obiekty napadniętego, przejawiając się głównie w formie powietrznej operacji zaczepnej (uderzenia lotniczo-rakietowe). Jest również prawdopodobne, że znaczący udział w działaniach wojennych odgrywać będzie zdobywający coraz większy udział wymiar radioelektroniczny. Wnioski z ostatnich konfliktów wskazują bowiem, że jest to wielce perspektywiczny i mający olbrzymi potencjał oddziaływania na przeciwnika składnik informacyjnego pola walki przełomu wieków. Dlatego decydujące znaczenie odgrywać będą środki napadu

¹² B. Balcerowicz, *Obronność ...*, wyd. cyt., s. 85.

powietrznego, które dążyć będą do realizacji obezwładnienia przyjętych celów przy silnym wsparciu radioelektronicznym.¹³

Jako cele główne agresor w tym etapie przyjmie prawdopodobnie:

- sparaliżowanie systemów kierowania państwem i dowodzenia wojskami;
- obezwładnienie systemów obrony powietrznej w tym samolotów szczególnie na lotniskach;
- uniemożliwienie strategicznego i operacyjnego manewru wojsk;
- zniszczenie wybranych obiektów i rubieży, a także wywalczenie maksymalnej przewagi powietrznej.

Druga faza obejmować będzie wtargnięcie w głąb terytorium napadniętego państwa co stanowić będzie przejście do lądowej operacji zaczepnej. W etapie tym celami podstawowymi agresora będą:

- rozbitcie zgrupowań obronnych, głównie w obszarach przygranicznych i na wybranych kierunkach;
- szybkie opanowanie ważnych strategicznie obiektów i rubieży;
- dalsze dezorganizowanie przebiegu mobilizacyjnego rozwinięcia sił zbrojnych;
- dezorganizacja wsparcia logistycznego.

Przy silnym wsparciu z powietrza zgrupowania lądowe na wybranych kierunkach będą zajmować obszar strony napadniętej. Agresor dążyć będzie do stworzenia sobie możliwości pokonania wojsk obrońcy częściami wykorzystując skutki uderzeń i oddziaływanie ogniowo-radioelektroniczne użyje jednostki powietrznodesantowe, powietrznoszturmowe oraz inne formacje powietrzno-lądowe.¹⁴

Trzecia faza to głównie odpieranie przeciwuderzeń broniącego się. Strona napadnięta starać się będzie do zgromadzenia swojego potencjału i zatrzymania agresora oraz wykonania przeciwuderzenia lub przy sprzyjających warunkach

¹³ Por. W. Kaczmarek, Z. Ścibiorek, *Przyszła wojna jaka?*, Warszawa 1995, A. Tomaszewski, J. Zieliński, *Wojska lądowe w systemie obronnym kraju*, Warszawa 1996.

¹⁴ W. Kaczmarek, Z. Ścibiorek, *Przyszła...*, wyd. cyt. S. 67.

przejścia do przeciwnatarcia. Istotą działania w tej fazie agresora będzie uprzedzenie w rozbiciu sił strony przeciwnej, aby uniemożliwić wykonanie zwrotów zaczepnych lub w ramach wykonywanych przez niego przeciwuderzeń dążyć do całkowitego rozbicia jego sił. Innymi słowy celem głównym działalności agresora może być ostateczne rozbicie zgrupowań obrońcy i zajęciu jego terytorium. Oznaczać to będzie opanowanie wszystkich niezbędnych do utrzymania kontroli nad funkcjonowaniem państwa obszarów, punktów i obiektów.

Końcowa faza w zależności od rodzaju konfliktu przykładowo może mieć na celu utrzymanie zajętego terytorium.

Przedstawiony scenariusz agresji wskazuje, że działania przeciwnika charakteryzować się będą dążeniem do zaskoczenia, skupieniem wysiłku na wybranych kierunkach, a decydujące znaczenie odgrywać będzie siła uderzeniowa lotnictwa, uderzeń artylerii i wojsk pancerno-zmechanizowanych i powietrzno-lądowych. Znaczący udział w walce odgrywać będzie broń precyzyjna, umożliwiająca osiągnięcie zakładanych celów przy zaangażowaniu mniejszych sił i środków.¹⁵ Walkę cechować będzie zmienność sytuacji i przechodzenie od działań zaczepnych do obronnych czy też opóźniających bez specjalnych przygotowań. Znamiennym staje się również permanentne zagrożenie oddziaływaniem przez przeciwnika na całym obszarze działań, a nie tylko w strefie starcia.

1.3. Charakterystyka działań komponentów militarnych w operacji obronnej

W sytuacji Polski, objętej kooperatywnym systemem bezpieczeństwa NATO, każdy potencjalny przeciwnik liczyć się musi z realizacją postanowień

¹⁵ W drugiej wojnie światowej na zniszczenie jednego celu ważnego położonego na zapleczu przeciwnika, lotnictwo zużywało około 9000 bomb i pocisków różnego rodzaju. W czasie wojny wietnamskiej wskaźnik ten oscylował w granicach 300, natomiast w wojnie w rejonie zatoki perskiej spadło do 2. Por. W. Kaczmarek, Z. Ścibiorek, *Przyszła...*, wyd. cyt. s. 72

artykułu 5 Traktatu Waszyngtońskiego będącego jednym z fundamentów Sojuszu, a mówiącego o kolektywnej obronie i wsparciu przez wszystkich sojuszników państwa napadniętego.¹⁶ Siły Zbrojne NATO powinny być zdolne do obrony terytorium Sojuszu i jego ludności, powstrzymania agresji na możliwie najdalej wysuniętych rubieżach obrony, a także zachować lub przywrócić integralność terytorialną państw sojuszniczych oraz szybko zakończyć wojnę poprzez zmuszenie agresora do zweryfikowania jego decyzji, powstrzymania ataku i wycofania się.¹⁷

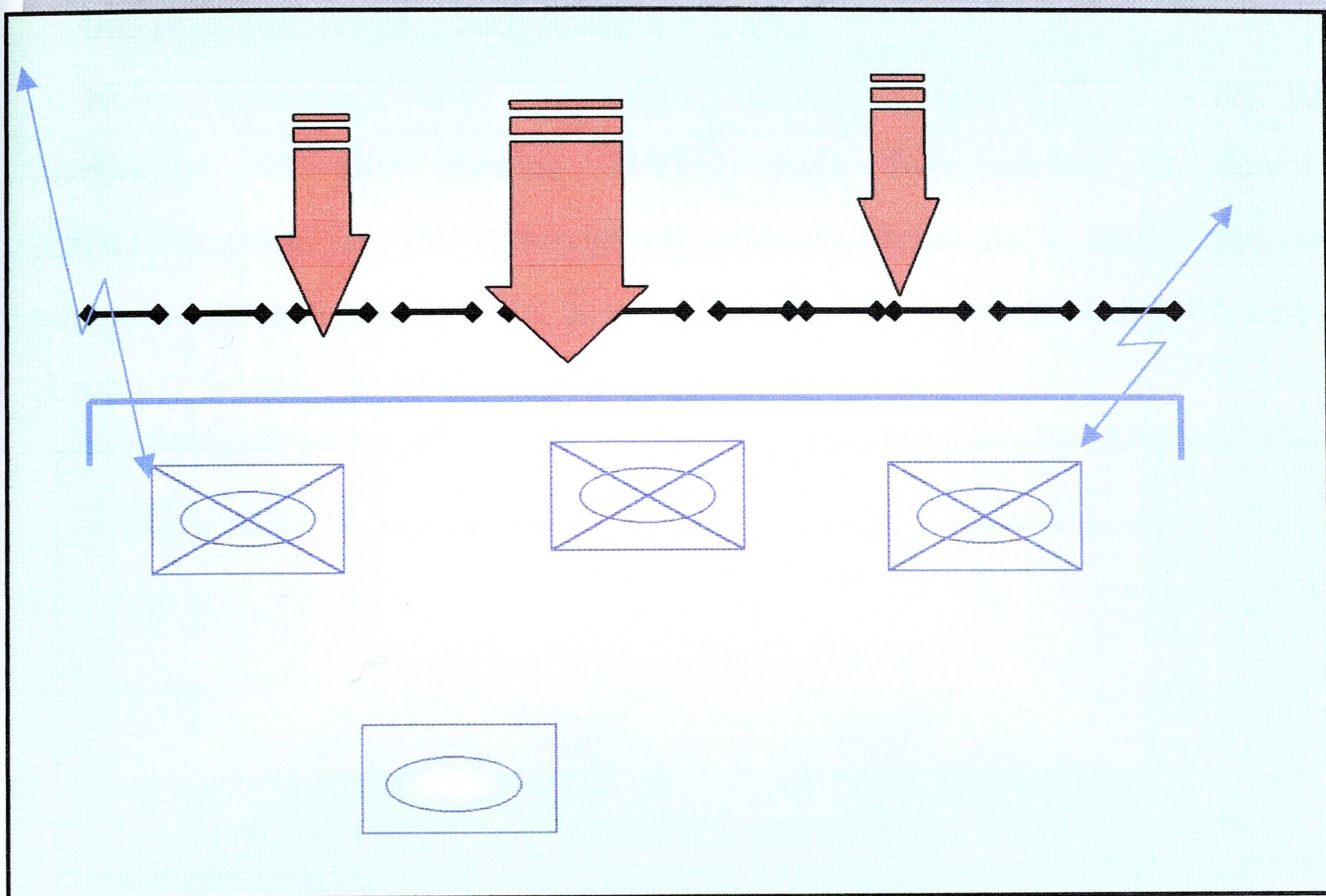
1.3.1. Charakterystyka działań wojsk sojuszniczych

Nowa strategia NATO uwzględnia zmianę rodzaju zagrożeń i przedstawia się na zagrożenia, jakie pojawić się mogą w wyniku destabilizacji wewnętrznej w Europie Wschodniej, na Bliskim Wschodzie i w Afryce Północnej. Ponadto powiększenie obszaru Sojuszu o nowych członków, a jednocześnie sukcesywne zmniejszanie się sił przeznaczonych do jego obrony powoduje, iż nie można wyznaczyć obszarów odpowiedzialności obronnej siłom sojuszniczym.

Koncepcja „wysuniętej obrony” (rys. 3), w myśl powyższych uwarunkowań traci na aktualności.

¹⁶ Traktat Północnoatlantycki, Waszyngton 4 kwietnia 1949 roku: *Strony zgadzają się, że zbrojna napaść na jedną z nich w Europie lub Ameryce Północnej będzie uważana, za napaść przeciwko nim wszystkim; wskutek tego zgadzają się one na to, że jeżeli taka zbrojna napaść nastąpi, każda z nich w wykonaniu prawa do indywidualnej lub zbiorowej samoobrony, uznanego przez artykuł 51 Karty Narodów Zjednoczonych, udzieli pomocy Stronie lub Stronom tak napadniętym podejmując natychmiast indywidualnie i w porozumieniu z innymi stronami taką akcję jaką uzna za konieczną, nie wyłączając użycia siły zbrojnej, w celu przywrócenia i utrzymania bezpieczeństwa obszaru północnoatlantyckiego. Środki takie zostaną zaniechane, gdy tylko Rada Bezpieczeństwa podejmie działania konieczne do przywrócenia i utrzymania międzynarodowego pokoju i bezpieczeństwa.* Por. B. Jabłoński, S. Kamiński, NATO Acquis, Warszawa 1998, s. 250.

¹⁷ A. Tomaszewski i inni, Wojska lądowe w systemie obronnym kraju „ARMIA”, cz. IV, Warszawa 1999, s. 18.

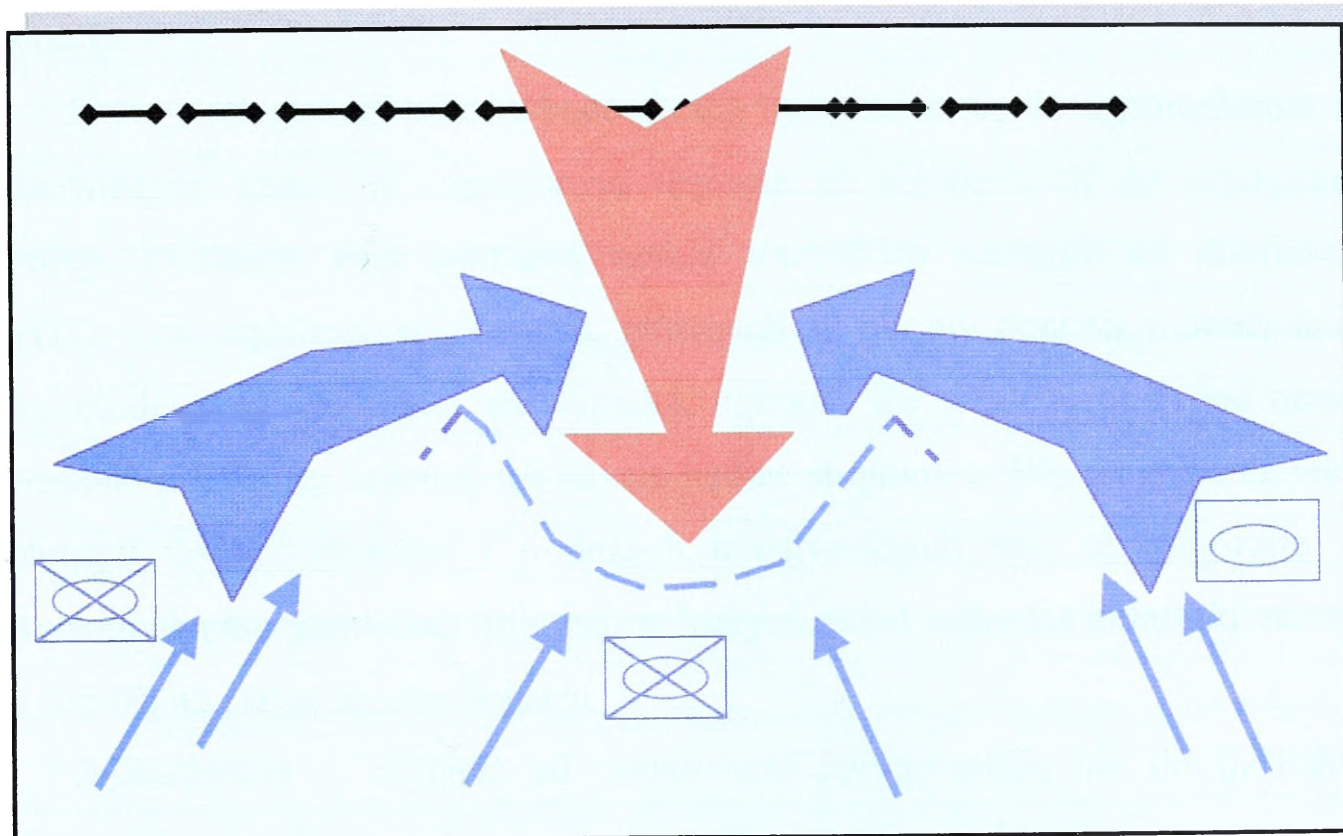
Rys. 3. Idea poprzedniej koncepcji NATO tzw. „wysuniętej obrony”.

Dalej jednak uznaje się, iż jako prymat zachowania pokoju i przewycięzania kryzysów, będą obowiązywać takie zasady jak:

- nienaruszalność terytorialna i obrona granic;
- ograniczenie zniszczeń infrastruktury i środowiska przez ograniczenie czasu i rozmiaru (przestrzeni) konfliktów;
- równe bezpieczeństwo dla wszystkich członków Sojuszu;
- zachowanie broni nuklearnej jako czynnika odstraszenia;
- podział ryzyka odpowiedzialności członków Sojuszu (np. decyzja o użyciu broni jądrowej);
- wspólne planowanie obronne;
- zintegrowane struktury dowodzenia;

– stacjonowanie wojsk amerykańskich w Europie, przygotowanie i utrzymanie tras przerzutu wojsk i zaopatrzenia z USA.¹⁸

Nowa koncepcja tzw. „wysuniętej obecności” (rys. 4)¹⁹ w swej istocie przewiduje, iż siły zbrojne NATO mają być zdolne do szybkiego przemieszczania się do wysuniętych rejonów działania i natychmiastowego odparcia natarcia przeciwnika, a po odpowiednim przygotowaniu do zerwania zbrojnej ofensywy potencjalnego przeciwnika.

Rys. 4. Idea obecnej koncepcji NATO tzw. „wysuniętej obecności”

Koncepcja wysuniętej obecności polega na osłabieniu impetu uderzenia potencjalnego przeciwnika, skanalizowaniu jego ruchu w ramach działań opóźniających, zatrzymaniu na dogodnej rubieży, a następnie rozbiciu zgrupowania uderzeniowego i odzyskaniu utraconego terenu. Myślą przewodnią nowej koncepcji jest idea tzw. punktów ciężkości, umożliwiających stworzenie w określonym czasie przewagi miejscowej, a tym samym uzyskaniu rozstrzygnięcia. Nowa koncepcja ułatwić ma reagowanie na nieprzewidziane

¹⁸ M. Wiatr, *Między strategią a taktyką*, Warszawa 1999, s. 114.

¹⁹ Tamże, s. 119.

zagrożenia, dlatego decydujące znaczenie w jej pomyślnym przebiegu będzie miała zdolność sił zbrojnych NATO do szybkiego rozwinięcia mobilizacyjnego i operacyjnego. Środkiem do tego ma być koncepcja przeciwkoncentracji strategicznej, która w swoim założeniu przyjmuje, iż potencjalny przeciwnik nie dysponuje obecnie możliwością prowadzenia szeroko zakrojonej ofensywy na wielu kierunkach. Oznacza to, że nie trzeba będzie rozdzielać sił do wszystkich zagrożonych regionów, lecz można będzie je użyć tylko na zagrożonym kierunku.

Istota strategicznej przeciwkoncentracji sprowadza się do zgromadzenia w odpowiednim czasie w zagrożonym regionie sił niezbędnych do skutecznej obrony. Zaistnieje więc potrzeba użycia wszystkich kategorii sił zbrojnych NATO – sił szybkiego reagowania, głównych sił obrony oraz sił wzmocnienia jako modelowego działania na wypadek kryzysu. Ze względu na różne czasy osiągania gotowości bojowej ich użycie będzie stopniowe. Siły reagowania jako potencjał wysoce mobilny i o dużych możliwościach siły, utrzymywane w wysokim stopniu gotowości bojowej, w których skład wchodzi jednostki zdolne do działań na całym terenie Sojuszu.

Jednocześnie z użyciem sił reagowania przygotowują się do działania główne siły obrony stacjonujące w zagrożonym regionie, które stanowią tarczę obronną danego regionu. Stopniowo, jako wzmocnienie, do zagrożonego regionu napływać mają kontyngenty przerzucane przez Atlantyk. W razie konieczności do zagrożonego regionu przegrupować można główne siły obrony z sąsiednich niezagrażonych regionów. Przerzucanie różnych kategorii sił rozpoczyna się po pojawieniu oznak kryzysu, kontynuowane jest przy narastaniu zagrożenia i powinno zostać zakończone przed rozpoczęciem wojny.²⁰

Koncepcja przeciwkoncentracji jako demonstracja siły w odpowiedzi na poczynania potencjalnego przeciwnika stanowi skuteczny sposób przewycięzania kryzysu jak też skutecznej obrony obszaru Sojuszu. Takie

²⁰ Por. M. Wiatr, *Dowodzenie...*, wyd. cyt., s. 134-136.

działanie stwarza poczucie bezpieczeństwa dla wszystkich członków NATO, bo mogą one liczyć, że w razie konieczności na zagrożonym regionie koncentrowane będą sojusznicze siły zbrojne. Dlatego każdy kraj musi być przygotowany do stworzenia warunków czasowych sojusznikowi jak też przyjęcia takiego wsparcia zapewniając sprawne przegrupowanie do rejonów przyszłych działań. Z powyższego wynika jednoznacznie, iż nasze związki taktyczne i oddziały zaangażowane w operację obronną muszą podjąć skuteczną walkę od samego początku do czasu przejścia części odpowiedzialności przez siły sojusznicze.

1.3.2. Działanie związku taktycznego w operacji obronnej

Położenie geograficzne i sytuacja polityczna to główne uwarunkowania zewnętrzne i wewnętrzne określające potrzeby obronne naszego państwa oraz możliwości ich zaspokojenia. Wielkość tych potrzeb wynika przede wszystkim z oceny zagrożeń wojennych, zwłaszcza konfliktów lokalnych, czy też sytuacji kryzysowych. W wyniku analizy warunków i możliwości obrony Polski, z uwzględnieniem historycznych doświadczeń, przyjęcie koncepcji defensywy strategicznej jako podstawowego modelu działań naszych sił zbrojnych wydaje się najbardziej racjonalne. Odpowiada to istocie obrony określonej przez Clausewitza, charakteryzującej się wyczekiwaniem na cios i jego odparciem.²¹

Bardzo istotnym dla rozważań dotyczących obrony Polski jest dostrzeżenie faktu, że na obszarach państw nowych sojuszników nie będą stacjonować na stałe wojska obecnych państw członkowskich. Oznacza to, że w przypadku niespodziewanej agresji, początkowa faza wojny głównie w wymiarze lądowym prowadzona będzie wyłącznie siłami narodowymi. Dopiero po jej rozpoczęciu napływać będą siły szybkiego reagowania, a następnie kolejne siły Sojuszu.

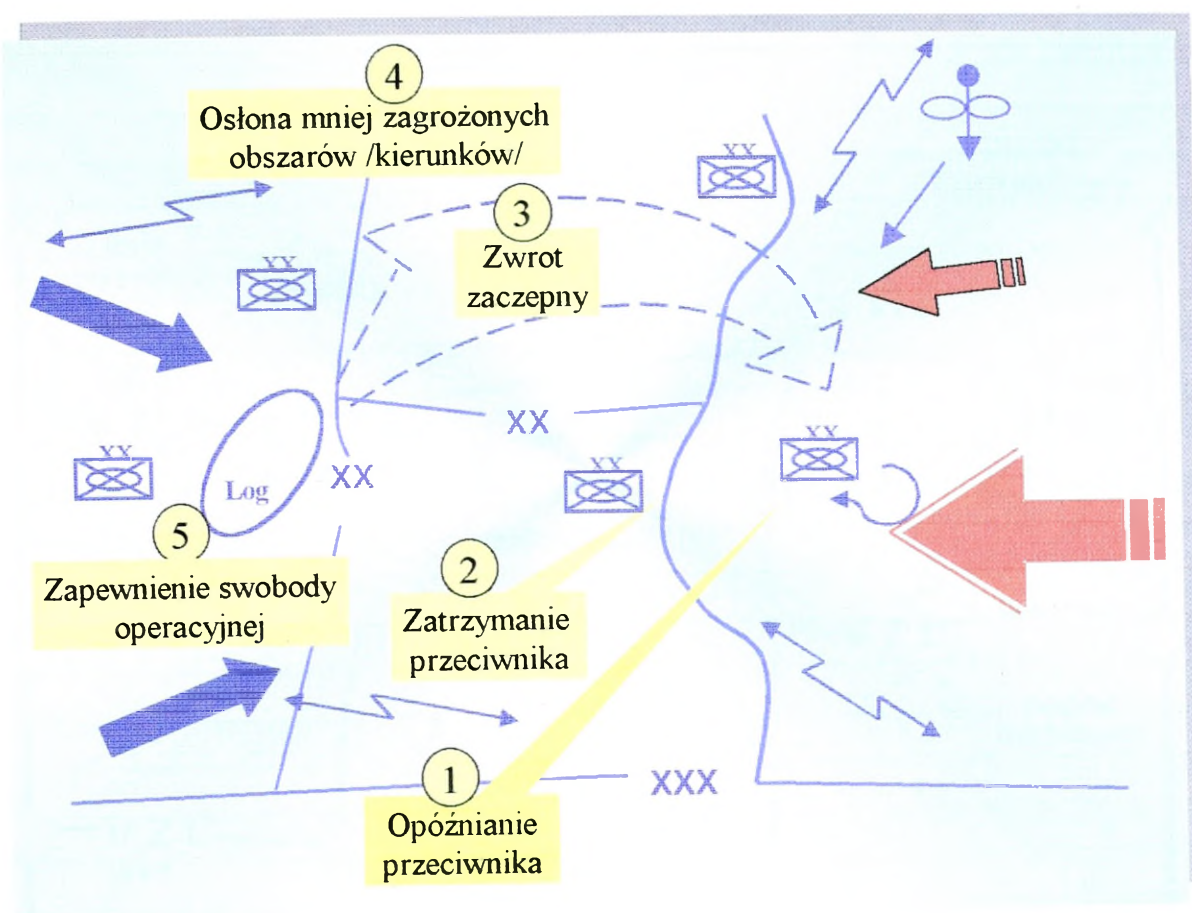
²¹ C. V. Clausewitz, *O wojnie* wyd. cyt. s. 421.

Defensywa strategiczna zakłada prowadzenie działań wojennych na własnym terytorium, a jej główną treścią będą operacje obronne. Rozumiane nie tylko jako działania których celem jest odparcie agresora, lecz również jako uzyskanie rozstrzygnięcia. W warunkach obowiązywania doktryny zakładającej prowadzenie działań wojennych wyłącznie na własnym terytorium odparcie natarcia i utrzymanie zajmowanego obszaru może okazać się niewystarczające. Przeciwnik odparty na jednym kierunku może próbować uzyskać powodzenie na innym. Dlatego też celem operacji musi być również rozbitcie nacierających wojsk przeciwnika. Zniszczenie ich w takim stopniu, aby nie mogły odtworzyć zdolności bojowej i przejść ponownie do operacji zaczepnej. Obrońca musi dążyć do uzyskania rozstrzygnięcia. Z uwagi na konieczność zminimalizowania szkód i strat na własnym terytorium obrońca powinien dążyć do uniemożliwienia przeciwnikowi dalszego działania i odebrania mu swobody operacyjnej.

Analizując literaturę przedmiotu możemy wnioskować, iż operacja obronna początkowego okresu wojny powinny obejmować następujące elementy działania (rys. 5):

- opóźniające;
- obronę na dogodnych rubieżach;
- osłonę mniej zagrożonych kierunków;
- zapewnienie swobody operacyjnej w głębi obszaru operacyjnego;
- w sprzyjających okolicznościach również zwroty zaczepne²².

²² Por. M. Wiatr, *Między strategią...*, wyd. cyt. s. 122

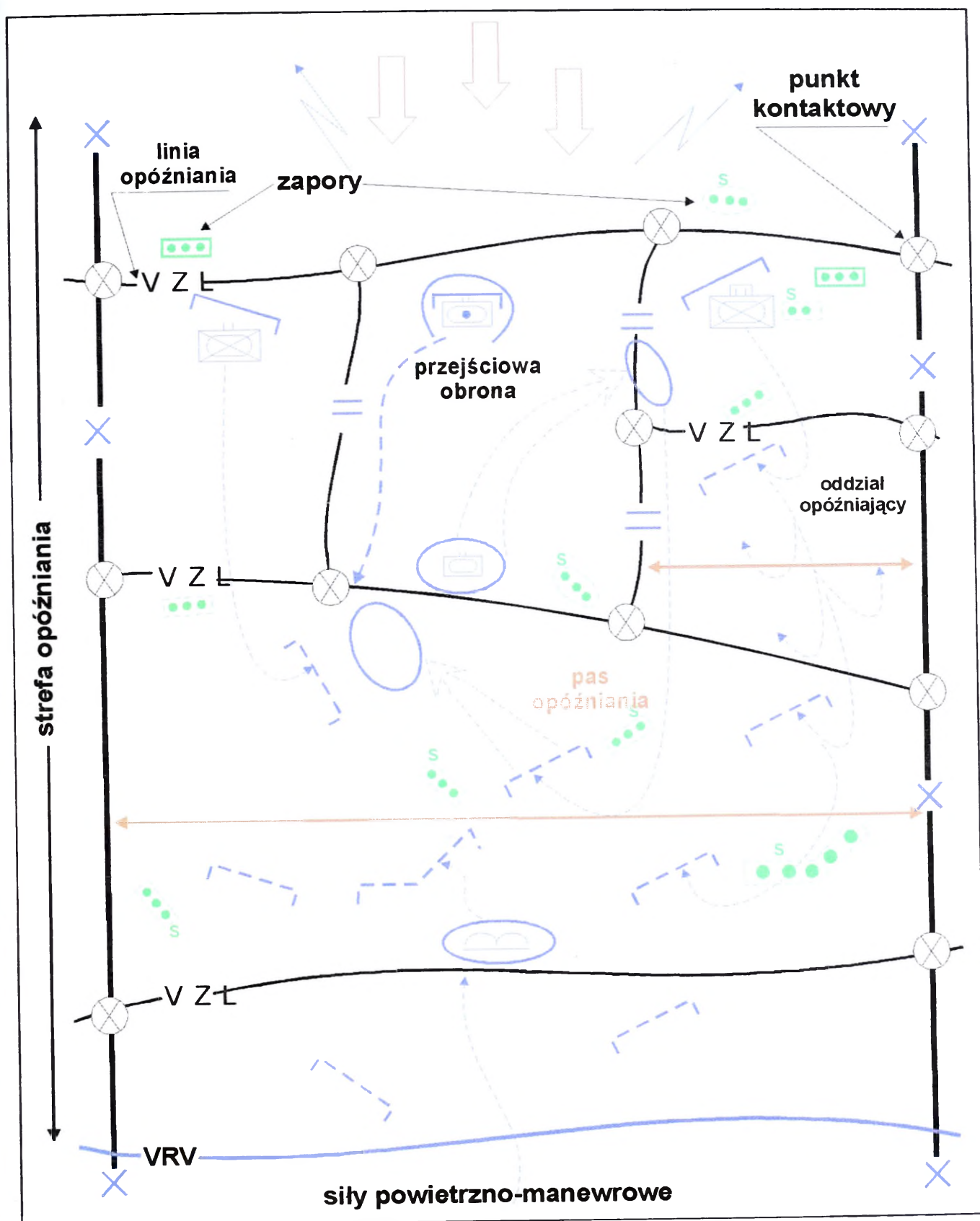

Rys. 5. Podstawowe elementy operacji obronnych

Przedstawiona struktura elementów operacji obronnej pozwala nam na uśrednienie poglądów na jej przebieg, jak i wskazanie miejsca i roli związku taktycznego w ugrupowaniu operacyjnym. Dla potrzeb niniejszego opracowania analizie zostało poddane działanie pierwszorzutowego związku taktycznego w pierwszej fazie operacji obronnej.

Walka obronna związku taktycznego analogicznie do faz operacji obronnej toczyć się będzie w trzech etapach.

W pierwszym etapie - siły osłony poprzez swoje działania w pasie przesłaniania dążyć będą do ustalenia kierunku głównego uderzenia przeciwnika i zdefiniowanie jego celu operacji, osłabienie jego uderzenia w działaniach opóźniających i poprzez sterowanie nim skanalizowanie jego ruchu (rys. 6).

Rys. 6. Pierwszy etap obrony – ustalenie kierunku głównego uderzenia.

Działania w tym etapie walki umożliwić mogą siłom głównym przygotowanie obrony na dogodnej rubieży w głębi. Ich przemieszczanie służyć ma nie tylko dostosowaniu ugrupowania do zmieniającej się sytuacji, lecz

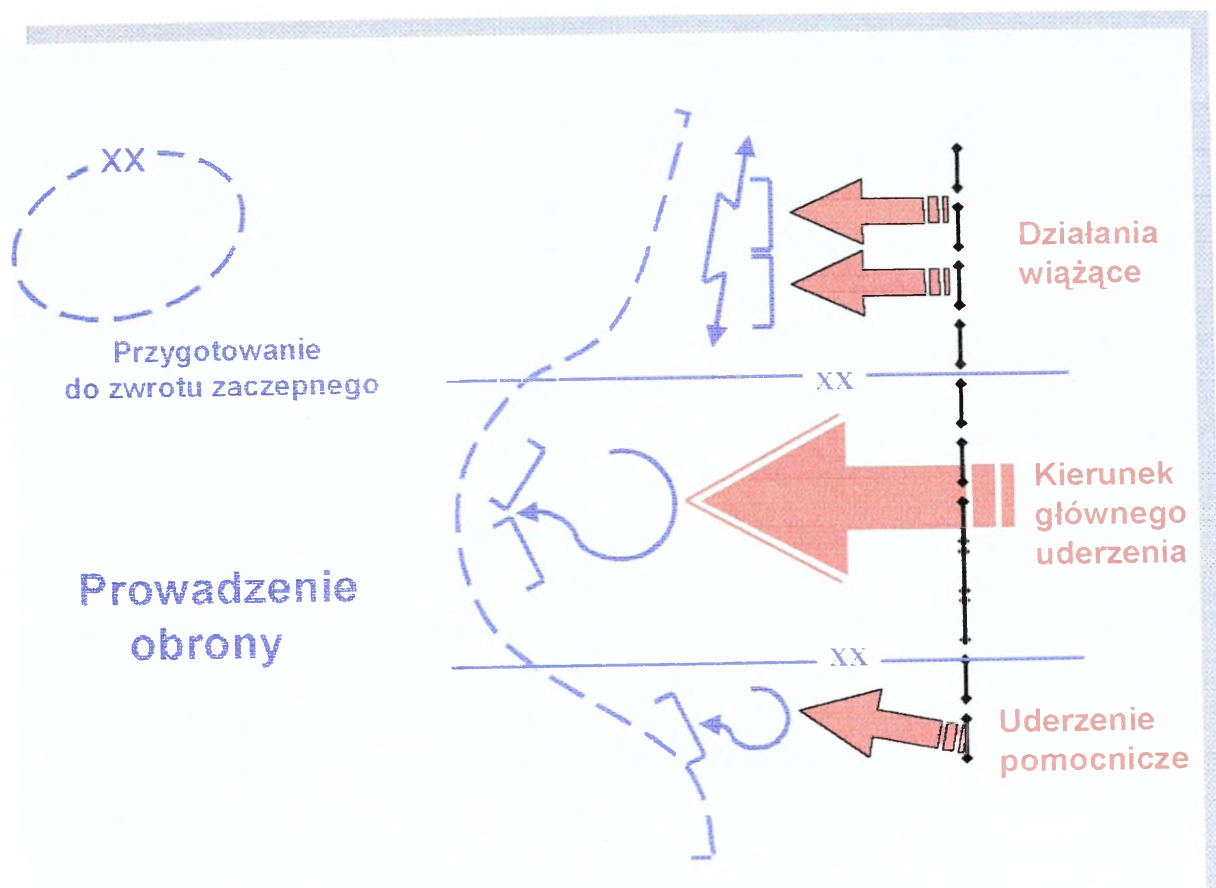
wprowadzeniu przeciwnika w błąd i zyskania przewagi w sferze informacyjnej.²³ W ramach tej fazy może następować w dalszym ciągu napływ sił Sojuszu, czyli sił głównych i sił wzmocnienia, które pozwolą w ostatecznym rozrachunku zatrzymać uderzenie przeciwnika. Należy się jednak liczyć z możliwością ich prowadzenia przy wsparciu sił powietrznych własnych i sojuszniczych. Natomiast kolejne operacje (obronne i zaczepne w ramach przeciwuderzeń) mogą być już prowadzone wspólnie z siłami lądowymi innych państw sojuszniczych. Koncepcja ta zakłada, że w razie konfliktu zbrojnego na dużą skalę początkowe uderzenie sił lądowych agresora przejmują wojska będące w obszarze ataku i prowadzą działania obronno-opóźniające. W tym czasie dokonywany będzie przerzut (przemieszczenie) sił głównych z terytorium innych państw w celu zorganizowania obrony na rubieży ostatecznego powstrzymania agresora oraz wykonania przeciwuderzeń.²⁴

We wspomnianych działaniach, ze względu na użycie tylko sił narodowych, niezwykle ważną rolę spełniać będą siły obrony terytorialnej. Siły te mogą spełniać funkcję obronną i funkcję związaną z zabezpieczeniem efektywnego użycia wojsk operacyjnych. Obronne ich użycie uczyni obronę terytorium kraju przestrzenną i zdecydowanie trwalszą. Będzie to miało szczególne znaczenie zwłaszcza w pierwszym etapie ewentualnego konfliktu zbrojnego, gdy nie będzie można liczyć na szybkie lądowe wsparcie sił sojuszniczych. Wobec tego dużą uwagę należy przywiązać do umiejętnego współdziałania wojsk operacyjnych z siłami obrony terytorialnej i siłami powietrznymi, zarówno w układzie narodowym, jak i sojuszniczym. Działania wojsk obrony terytorialnej łączą jednocześnie operacje zgrupowań koalicyjnych z obronnym funkcjonowaniem całej struktury pozamilitarnej państwa w czasie wojny

²³ Por. S. Koziej, *Teoria...*, wyd. cyt. s. 141.

²⁴ Burgener A., *Gedanken zur operativen Neuorientierung des Heeres*, *Trippenpraxis*, 1991, nr 1.

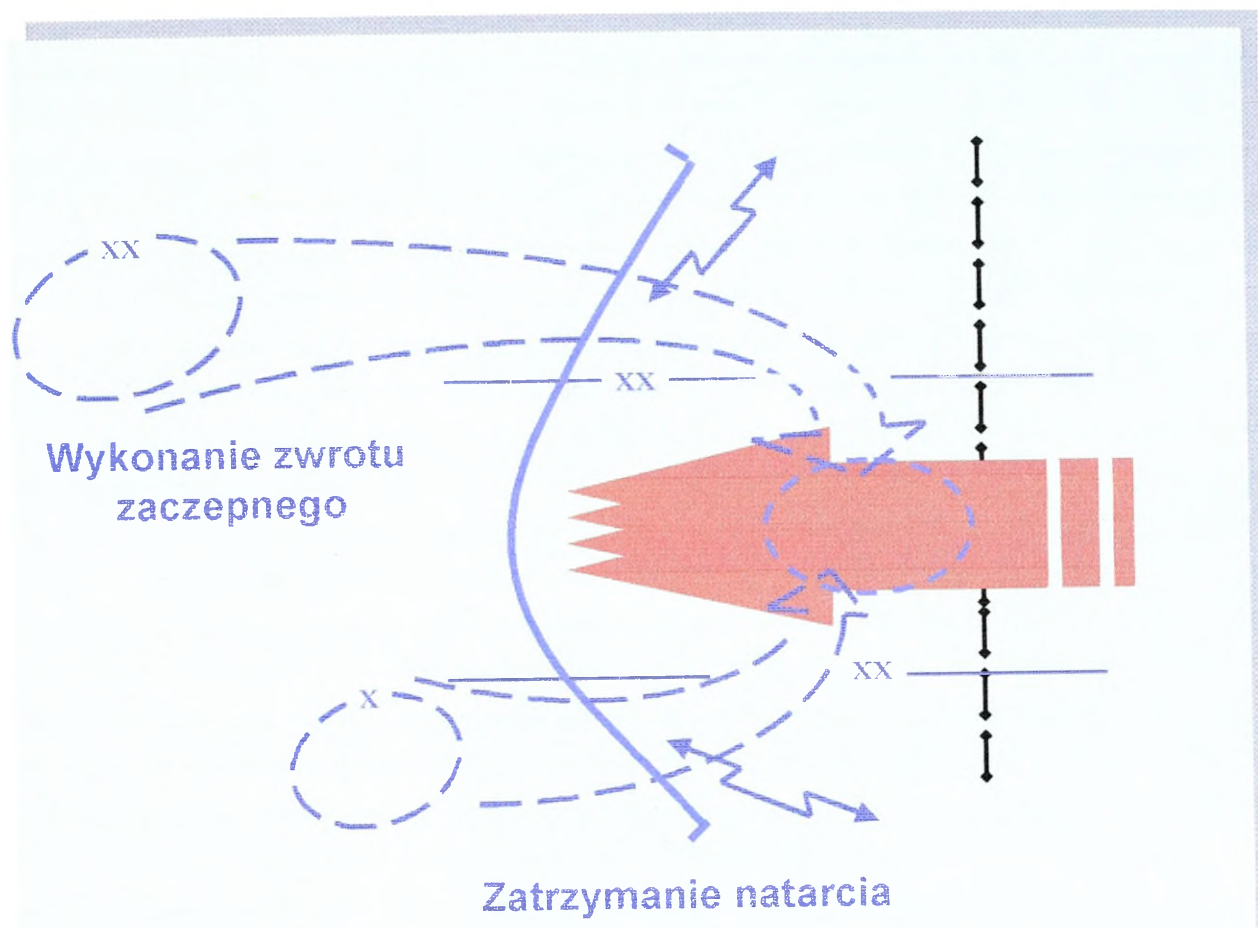
Druga faza operacji – na bazie osiągniętych efektów pierwszej fazy, czyli rozpoznanie kierunku głównego uderzenia przeciwnika, a jednocześnie poprzez ukierunkowanie jego działań służyć ma pozbawieniu agresora inicjatywy działań i zatrzymaniu na zamierzonej wcześniej rubieży (rys.7.).

Rys. 7. Drugi etap obrony ZT – odebranie inicjatywy i zatrzymanie przeciwnika.

W ramach tej walki obronnej działania prowadzone mogą być siłami narodowymi lub wspólnie z siłami sojuszniczymi. Stosowane powinny być wszystkie rodzaje działań bojowych, czyli opóźnianie, obrona i taktyczne zwroty zaczepne (kontrataki), a na kierunkach mniej zagrożonych realizować można ich osłonę. Końcowym rezultatem tej fazy powinno być ostateczna likwidacja przewagi przeciwnika i stworzenie warunków do wykonania zwrotu zaczepnego. W ramach tworzenia warunków do przeciwuderzenia realizowane będzie przemieszczanie (transport), jak też, następować będzie w dalszym ciągu napływ sił Sojuszu, które po osiągnięciu gotowości do działania użyte będą do zwrotu zaczepnego.

Trzeci etap – jako decydujący stanowi okres, w którym ma być wykonany zwrot zaczepny w celu rozbicia przeciwnika (rys. 8).

Rys. 8. Trzeci etap obrony ZT – zwrot zaczepny.

Każda operacja obronna powinna być prowadzona z zastosowaniem klasycznej reguły „tarczy i miecza”. Rolę tarczy spełniają tu typowe działania defensywne, głównie w pasie działania sił przesłaniania, które mają za zadanie przyjąć cios przeciwnika i jednocześnie poprzez swoje działanie stworzyć warunki do wykonania zwrotu zaczepnego, czyli użycie miecza jako elementu rozstrzygającego w walce obronnej. Clauzewitz w swoich rozważaniach określał to jako *błyskawiczny miecz odwetowy jako najświetniejszy punkt obrony*. Dodawał też, iż *kto się go nie domyśli w porę, a raczej, kto go nie włączy zaraz do pojęcia obrony, ten nigdy nie pojmie jej przewagi.*²⁵

²⁵ Por. C. V. Clauzewitz, O wojnie, wyd. cyt., s. 101.

Zwrot zaczepny poprzedzony działaniami opóźniającymi i obronnymi, doprowadzić ma do zniszczenia przeciwnika i odzyskania utraconego terytorium, czyli w ogólnym rozrachunku doprowadzić do zakończenia wojny. Dlatego też ta faza operacji obronnej staje się najważniejszym okresem działań, decydującym o sukcesie operacji obronnej, a często etap ten przerodzi się w przeciwnatarcie, co umożliwi przejęcie inicjatywy strategicznej i pozwoli na zmianę dotychczasowej sytuacji na korzyść obrońcy.

WNIOSKI

Dokonując pewnych konstatacji wyżej przedstawionych treści można przyjąć następujące konkluzje:

✿ Powszechna wojna w Europie jest mało prawdopodobna, jednak nie można jej całkowicie wykluczyć. Źródeł ewentualnych zagrożeń powinniśmy dostrzegać w problemach gospodarczych i socjalnych, takich jak przeludnienie, głód, zadłużenie niektóre ruchy społeczne, kierunki ideologiczne, konflikty narodowościowe i etniczne oraz sprzeczność interesów wynikająca z rywalizacji o kontrolę nad surowcami,²⁶

✿ Ze względu na położenie geopolityczne naszego kraju o największym stopniu prawdopodobieństwa zaistnienia sytuacji kryzysowej potencjalnie mogą wystąpić ze strony Rosji, Ukrainy i Białorusi lub koalicji związanych z wymienionych państw.²⁷ Może to być skutek zachodzących zmian, aspiracji wielkomocarstwowych, dążenia do poszerzenia strefy wpływów lub konsekwencji braku stabilności wewnętrznej w wymienionych państwach;

✿ Strategia NATO uwzględniając zmianę rodzaju aktualnych zagrożeń, powiększenie obszaru NATO, a jednocześnie zmniejszenie sił przeznaczonych do jego obrony rezygnuje z koncepcji „wysuniętej obrony” na korzyść „wysuniętej obecności”. Nowa koncepcja w głównej mierze opiera się na użyciu mobilnych sił NATO w obszarach zagrożenia.

²⁶ Por. M. Wiatr, Dowodzenie..., wyd. cyt., s. 131.

²⁷ S. Dworecki, J. Stępak, Analiza ..., wyd. cyt., s. 73.

W rozważaniach dotyczących obrony Polski, założenia te są bardzo ważne, bo na obszarach państw nowych sojuszników nie będą stacjonować na stałe wojska państw członkowskich. Dlatego w przypadku niespodziewanej agresji przeciwnika w początkowym okresie wojny siły narodowe powinny być zdolne do samodzielnego jej prowadzenia szczególnie działań opóźniających, które będą podstawowymi w tworzonych pasach przesłaniania. Dopiero w kolejnych jej fazach nastąpi wzmocnienie siłami NATO, które mają być zdolne do szybkiego przemieszczania w rejon zagrożenia. Natomiast, na nas ciąży obowiązek stworzenia jak najbardziej korzystnych warunków ich manewru, który będzie w dobie współczesnych działań integralną częścią operacji obronnych.

2. ISTOTA I CEL WSPÓLDZIAŁANIA ELEMENTÓW WALCZĄCYCH W PASIE DZIAŁANIA SIŁ PRZESŁANIANIA

Wnioski uzyskane w wyniku dokonanych analiz możliwości współczesnych związków taktycznych wskazują, że w działaniach bojowych prowadzonych w pasie przesłaniania będą brać udział, oddziały i pododdziały różnych rodzajów wojsk i sił zbrojnych wyposażone w znaczne ilości skomplikowanych systemów uzbrojenia, sprzętu technicznego dysponującego odmiennymi możliwościami bojowymi. Taka różnorodność sił środków walki wymaga odpowiednich przedsięwzięć scalających możliwości poszczególnych uczestników w jeden spójny system, który pozwoli na maksymalne ich wykorzystanie na zasadzie wzajemnego uzupełniania się.

Tak stworzony system umożliwia wykonanie złożonych zadań, jakie mogą wykonywać walczące wojska w uwarunkowaniach prognostycznego pola walki. Wymogi przyszłych działań zbrojnych stawiają bowiem wysoką poprzeczkę przed jego uczestnikami. Jest to konsekwencja postępu naukowo-technicznego i wzrostu znaczenia jednego z podstawowych czynników walki, jakim jest niewątpliwie „informacja”.²⁸

Biorąc pod uwagę powyższe zależności istotne staje się udzielenie odpowiedzi na następujące pytania badawcze:

- Jaka treść niosą terminy - koordynacja synchronizacja i współdziałanie?
- W czym wyraża się istota i jaki jest cel współdziałania elementów walczących w pasie sił przesłaniania?

Analiza literatury przedmiotu wskazuje, że terminy zawarte w pytaniu pierwszym jest często mieszana i stosowana z dużą dowolnością zamiennie.

²⁸ J. Posobiec, koordynacja działań lądowych i powietrznych zgrupowań uderzeniowych w natarciu związku taktycznego, Rozprawa doktorska, Warszawa 2000, s.79

Dla uporządkowania i przedstawienia różnic między pojęciami zaszła potrzeba spojrzenia na nie w aspekcie prakseologii.

Prakseologia, zestawiając ze sobą działania różnych podmiotów, wyróżnia trzy możliwe zależności sformułowanych przez nie celów działania: zgodności, sprzeczności i niezgodności²⁹.

T. Kotarbiński niekwestionowany autorytet rodzimej prakseologii analizując problematykę walki, uznawał, że „...walka z natury rzeczy obfituje w sytuacje trudne. Każdy bowiem z uczestników kooperacji negatywnej dokłada wszelkich starań, by drugiemu akcja szła jak po grudzie”³⁰. W sposób wyrazisty postrzegał złożoność zarówno pod względem zakładanego celu jak i wielości uczestników „...zgromadzenie wielu różnorodnych jednostek, utworzenie zgrupowań walczących obok siebie „**ramię przy ramieniu**” wymaga koordynacji ich wspólnych działań, czyli uzgodnienia. Tak je trzeba ustosunkować, by nie tylko nie przeszkadzały sobie wzajem, lecz jak najbardziej sobie pomagały, zmierzając do wspólnego celu, zresztą nie miejsce na umowę przy koordynacji sił i działań ... żywiołowa koordynacja zawodzi i potrzebna jest koordynacja planowa. Że trudne to zadanie nie trzeba nikogo przekonywać”³¹.

Godnym podkreślenia jawi się, iż klasyk ten dużą wagę przywiązywał do wymiany informacji w walce, ponieważ „gdy trzeba wprowadzić lub utrzymać koordynację między współdziałającymi w walce przeciw komuś innemu, na ogół bywa niezbędne porozumiewanie się. Uczestnicy muszą zawiadamiać się wzajem o sytuacji, czynach dokonanych lub dokonywanych i dalszych zamiarach z zastrzeżeniem tego co ma być ukryte i nie dojść do strony przeciwnej”³².

Dostrzegał jednocześnie potrzebę istnienia jednego kompetentnego nadrzędnego organu koordynującego. Współdziałanie dla wspólnego celu „jest poszczególnym przypadkiem działań skoordynowanych, czyli wzajem zgodnych

²⁹ N. Klatka, *Konflikt i gra*, Warszawa 1972, s. 86.

³⁰ T. Kotarbiński, *Z zagadnień ogólnej teorii walki*, Warszawa 1938, s. 13.

³¹ Tamże, s. 24.

³² T. Kotarbiński, *Z zagadnień ...*, s. 25.

..., które w warunkach akcji dość intensywnej samo nie wystarcza, lecz domaga się z kolei przywództwa”³³.

Z kolei T. Pszczołowski działania skoordynowane (koordynację) proponuje rozumieć jako uporządkowany tok czynów, nie tylko skutecznych, lecz również oszczędnych w wysiłku, zmierzających do tego, aby one sobie nie przeszkadzały, a przeciwnie pomagały³⁴.

Analiza powyższych twierdzeń wskazuje, że koordynacja stanowi jedną z dyrektyw sprawnego działania, pozwala zatem sformułować wniosek, że w tak złożonych strukturach organizacyjnych, jakimi są niewątpliwie oddziały i związki taktyczne ta dyrektywa w sposób zasadniczy determinuje efektywność ich działań.

Można również spotkać zwolenników twierdzenia, iż zamiast używać terminu koordynacja poprawniej jest stosować pojęcie integracja określając tym stopień jednolitego współdziałania³⁵ poszczególnych jednostek będących częścią danej organizacji. Uważają bowiem, że powinny one współpracować ze sobą w realizacji zadań. Podział i specjalizacja każdej jednostki ułatwia najsprawniejsze wykorzystywanie posiadanych zasobów do realizacji celów.

Często spotkać można się z poglądem, że ...koordynacja jest tą funkcją, która w systemie dowodzenia sił zbrojnych NATO stanowi odpowiednik organizacji współdziałania w procesie planowania.³⁶

Prowadzona analiza wskazała, że „koordynacja” to: całokształt przedsięwzięć planistyczno-organizacyjnych, realizowanych w procesie przygotowania i prowadzenia walki, zmierzających do stworzenia warunków zsynchronizowanego w czasie i przestrzeni wykonania zadań przez wszystkie elementy ugrupowania bojowego oraz wykorzystania ich potencjału i możliwości w celu osiągnięcia maksymalnych efektów walki.³⁷

³³ Tamże ..., s. 27.

³⁴ T. Pszczołowski, *Zasady sprawnego działania*, Warszawa 1982, s. 235.

³⁵ Lawrence i Lorsch w: J. A. F. Stoner, Ch. Wankel, *Kierowanie*, Warszawa 1997, s. 228.

³⁶ Por. S. Sadowski, *Organizacja ...*, s. 15.

³⁷ J. Posobiec, *op.cit.*, s.86.

Analiza powyższej definicji pozwala ponadto wnioskować, że istota koordynacji działań polega na:

- określeniu wykonawców i dokonaniu podziału zadań pomiędzy nich, zgodnie ze specjalnością i ich możliwościami;
- maksymalnym wykorzystaniu możliwości poszczególnych wykonawców;
- wszystkie działania wykonawców zbliżają całość do osiągnięcia założonego celu działania.³⁸

Kolejnym terminem wymagającym, dostrzeżenia go w niniejszej pracy jest synchronizacja. Słownik języka polskiego precyzuje ją jako: uzgodnienie w czasie dwóch lub więcej zjawisk, procesów, czynności i doprowadzenie ich do całkowitej jednoczesności.³⁹

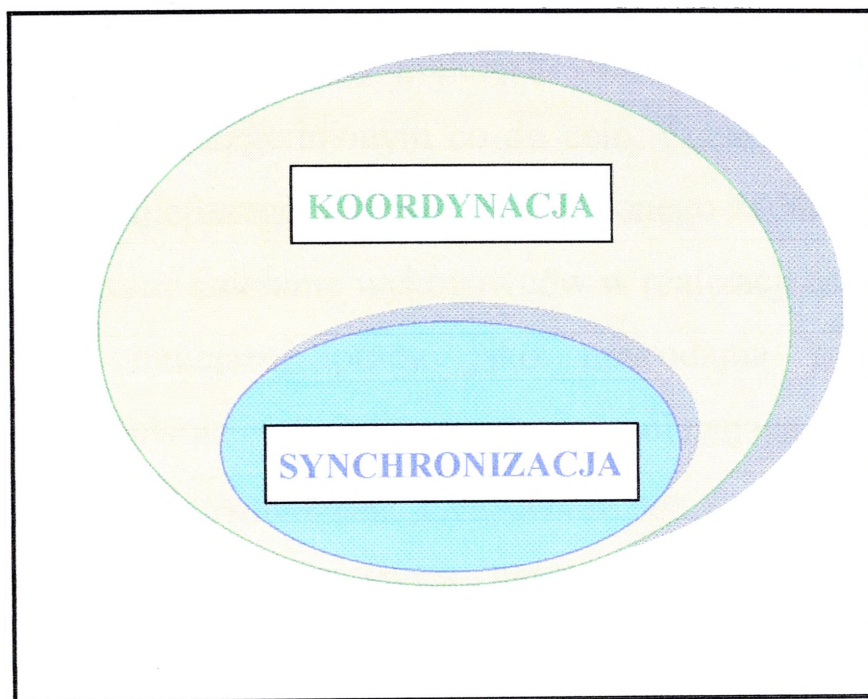
Synchronizacja w teorii organizacji i zarządzania to „koordynacja w czasie, odnosi się ona zarówno do działań sprawcy uwzględniającego działanie w tym samym czasie innych osób, jak do uzgodnionego, co do czasu funkcjonowania poszczególnych zespołów tworzących organizację, z uwzględnieniem interweniującego wpływu jej otoczenia.”⁴⁰

Biorąc powyższe pod uwagę synchronizacja to koordynacja dokonana w czasie - zatem synchronizacja stanowi wyższe jakościowo stadium koordynacji. Można również wyciągnąć wniosek, że każda synchronizacja jest koordynacją lecz nie każda koordynacja jest synchronizacją. Oznacza to również, że koordynacja stanowi osnowę, podstawę synchronizacji. W praktycznej realizacji synchronizacja jest trudniejsza niż koordynacja, gdyż należy uwzględnić więcej zależności związanych czasem. Znaczenie i miejsce synchronizacji względem koordynacji ilustruje rysunek 7.

³⁸ W. Lidwa, Współdziałanie wojsk operacyjnych z siłami obrony terytorialnej w działaniach na obszarze kraju, Warszawa 1999, s. 98.

³⁹ E. Sobol, Podręczny słownik ..., s. 980.

⁴⁰ T. Pszczołowski, Mała ..., s. 190.

Rys. 9. Usytuowanie synchronizacji względem koordynacji⁴¹

Terminem ściśle związanym, a przez to często utożsamianym z synchronizacją jest znane w dotychczasowej teorii interesujące autora pojęcie **współdziałanie**.

Przytaczany już niejednokrotnie Tadeusz Kotarbiński wyróżnia dwie formy kooperacji: kooperację pozytywną, która nazywana jest współdziałaniem, oraz negatywną, która jest niczym innym jak walką.⁴² Ponad to jego zdaniem, współdziałanie zachodzi tylko wtedy, jeżeli każdy z podmiotów pomaga któremuś innemu podmiotowi z tego samego grona lub jest wspomagany przez jakiś inny podmiot (...). Jakąkolwiek wyróżniamy w danej grupie współdziałających grupę cząstkową zawsze któryś z jej członków pomaga któremuś z członków pozostałych poza jej obrębem lub jest przez któregoś z nich wspomagany.⁴³

Uogólniając można przyjąć, iż mówiąc o współdziałaniu rozumie się wzajemne świadczenie określonych usług o charakterze **wsparcia działań**,

⁴¹ J. Posobiec, op.cit.,s.88.

⁴² T.Kotarbiński, *Traktat o dobrej robocie*, Warszawa 1969, s. 93.

⁴³ T.Kotarbiński, tamże, s.94.

zapewnienia swobody działania poprzez działania militarne, odniesieniu do miejsca i czasu w myśl przyjętej koncepcji walki. W świetle powyższego współdziałanie polega na uzgodnionym co do celu, czasu i miejsca użyciu sił i środków w celu jak najlepszego wykonania określonego zadania. Jego istotą jest wspólne, skoordynowane działanie wykonawców w realizacji ustalonego celu.

Dla potrzeb niniejszej pracy jako miarodajną przyjęto definicję określającą współdziałanie jako: zamierzenia polegające na dokonywaniu ustaleń między jednostką walczącą, a sąsiadem lub sąsiadami wykonującymi zadania z boku lub z przodu (poza pasem /rejonem/ działań). Bowiem współdziałanie jest to dobrowolnie uzgodniona pomoc autonomicznych uczestników walki na rzecz osiągnięcia wspólnego celu⁴⁴.

Przeprowadzone analizy wskazują, że współdziałanie zachodzi wówczas, gdy spełnione są następujące warunki:⁴⁵

- występują przynajmniej dwa autonomiczne podmioty;
- określony jest zgodny lub wspólny cel działania;
- podmioty świadomie zgadzają się na udział w osiąganiu celu wspólnego lub celu jednego z nich;
- przynajmniej jedna ze stron musi podejmować działania wspomagające działania drugiej.

Oznacza to, że nie występuje między jednostkami współdziałającymi podległość, lecz równorzędność i zachowana jest ich autonomiczność. Natomiast koordynacja dotyczy działań we własnym ugrupowaniu bojowym. Wszelkie czynności polegają na określeniu i ustaleniu uzgodnień oraz wzajemnych zależności między elementami ugrupowania.⁴⁶

Uogólniając powyższe wyniki badań należy stwierdzić, że istota koordynacji polega na wykonywaniu określonych czynności (uzgodnień działań), zarówno w procesie planowania jak i kierowania walką, a zatem

⁴⁴ W. Lidwa, *Współdziałanie ...*, s. 111.

⁴⁵ Tamże, s. 108.

⁴⁶ M. Huzarski, *Zagadnienia ...*, s. 68.

stanowi przyczynę, której skutkiem (efektem końcowym, stanem pożądanym) jest osiągnięcie celu działań. Stanem oczekiwanym przez koordynującego jest więc takie uzgadnianie działań podległych sobie elementów, aby wynik efektów współdziałających ze sobą był większy niż prosta suma efektów działań każdego z osobna.⁴⁷

W trakcie walki różnych elementów w pasie sił przesłaniania ich współdziałanie jawi się priorytetowym problemem., którego rozwiązanie będzie mieć bezpośredni wpływ na powodzenie obrony całego związku taktycznego.

Zanim jednak można rozpatrywać kwestie współdziałania należy stworzyć elementy ugrupowania najbardziej predysponowane do walki w tak specyficznych uwarunkowaniach. Jeżeli bowiem mają one wspólnie działać to muszą być odpowiednio skoordynowane wzajemnie się uzupełniać w osiąganiu celów częściowych, zwłaszcza na samodzielnych, izolowanych od siebie kierunkach.

Podstawowe znaczenie w wykonywaniu zadań w zespołach zorganizowanych dysponujących zróżnicowanymi możliwościami oraz specjalizacją elementów składowych zależy od racjonalnego ich podziału pomiędzy wykonawców i koordynacji ich pracy.⁴⁸

Prakseologiczne postrzeganie skuteczności działań wg T. Kotarbińskiego wskazuje, że każde działanie jest tylko wtedy skuteczne, gdy osiągnięcie zamierzonego celu nie zostało okupione ubocznymi skutkami negatywnymi, które uniemożliwiają osiągnięcie właściwej sprawności. Przekładając tą tezę działanie zespołu jakim jest bez wątpienia oddział w pasie działania do obniżenia właściwej sprawności mogą się przyczynić:

- nadmierne straty;
- angażowanie zbyt dużych lub zbyt małych sił i środków do wykonania zadania;

⁴⁷ W. Lidwa, *Współdziałanie w walce lądowej*, Toruń 2000, s. 99.

⁴⁸ A. Aponowicz, *Współdziałanie*, Warszawa 1970, s. 117.

- niewłaściwego podziału zadań;
- niewłaściwego doboru wykonawców do konkretnych zadań;
- dublowania, nakładania się działań;
- niezgodności lub sprzeczności celów działania zgrupowań wojsk operacyjnych i obrony terytorialnej.

Współdziałanie zatem powinno doprowadzić do osiągnięcia zjawiska synergii polegającego na osiąganiu wspólnie większych korzyści niż wynikałby one z sumy poszczególnych działań każdego elementu z osobna.

Wnioski

Dokonując podsumowania rozważań zaprezentowanych w tym rozdziale możemy przyjąć następujące wnioski:

- ✿ Różnorodność komponentów wojsk lądowych oraz ich sił środków walki wymaga odpowiednich przedsięwzięć scalających możliwości poszczególnych uczestników w jeden spójny system, który pozwoli na maksymalne ich wykorzystanie na zasadzie wzajemnego uzupełniania się;
- ✿ Współdziałanie to: zamierzenia polegające na dokonywaniu ustaleń między jednostką walczącą, a sąsiadem lub sąsiadami wykonującymi zadania z boku lub z przodu (poza pasem /rejonem/ działań). BOWIEM współdziałanie jest to dobrowolnie uzgodniona pomoc autonomicznych uczestników walki na rzecz osiągnięcia wspólnego celu;
- ✿ W trakcie walki różnych elementów w pasie sił przesłaniania ich współdziałanie jawi się priorytetowym problemem., którego rozwiązanie będzie mieć bezpośredni wpływ na powodzenie obrony całego związku taktycznego.
- ✿ Koordynacja to: całokształt przedsięwzięć planistyczno-organizacyjnych, realizowanych w procesie przygotowania i prowadzenia walki, zmierzających do stworzenia warunków zsynchronizowanego w czasie i przestrzeni wykonania zadań przez wszystkie elementy ugrupowania

bojowego oraz wykorzystania ich potencjału i możliwości w celu osiągnięcia maksymalnych efektów walki.

✪ Podstawowe znaczenie w wykonywaniu zadań przez zgrupowania taktyczne tworzone na bazie różnych komponentów, dysponujące zróżnicowanymi możliwościami oraz specjalizacją elementów składowych zależy od racjonalnego ich podziału pomiędzy wykonawców i koordynacji ich pracy.

3. WSPÓLDZIAŁANIE W WALCE W PASIE SIŁ PRZESŁANIANIA.

3.1. Istota pasa przesłaniania.

Dość często przyjmuje się, że **pas przesłaniania** i wszelkiego rodzaju działania przed przednim skrajem obrony są nierozzerwalnie związane ze statycznymi formami działań obronnych. Oznacza to, że dowódca zgrupowania wojsk musi jako pierwszą powziąć decyzję o przejściu do obrony stałej. Dowódca związku taktycznego wypracowując koncepcję skutecznej obrony nakazanego pasa, szuka różnorodnych rozwiązań co do sposobu powstrzymania naporu przeważających sił przeciwnika i załamania jego powietrzno-lądowego natarcia. Jednym ze sposobów wydłużenia czasu zmagania z nieprzyjacielem i osłabienia go, zanim walczące strony przystąpią do rozstrzygającego starcia w drugim etapie walki może być zorganizowanie oddziału wydzielonego, który podejmie walkę z przodu przed siłami głównymi. Siły wydzielone do prowadzenia takich działań mogą przygotować **pas przesłaniania**.⁴⁹ Jego głębokość zależy od wielu czynników.

⁴⁹ Patrz zał. nr 1

Badania wykazały, iż przyjmuje się różne głębokości pasa sił przesłaniania broniącego się związku taktycznego.. Zarówno poglądy teoretyków jak i rozwiązania przyjmowane w trakcie ćwiczeń dowódczo-sztabowych wskazują różne wielkości. Uogólniając można przyjąć, że tego rodzaju pas przesłaniania może mieć głębokość 10-20 km i korespondować z ugrupowaniem oddziału w obronie.⁵⁰

Głębokość tego elementu struktury obronnej związku taktycznego, powinna dawać wystarczający czas na właściwą i skuteczną reakcję i absorbować przeciwnika w czasie potrzebnym do zorganizowania trwałej obrony w głównym pasie.

Jest ona osiągnięta przez spełnienie następujących warunków:

- rozwinięcie ubezpieczenia;
- użycie broni o dużym zasięgu, środków walki radio-elektronicznej do zniszczenia, dezorganizowania lub opóźnienia podejścia elementów przeciwnika w głąb obrony;
- wykorzystanie pozycji op ognia w całym obszarze obrony;
- rozmieszczenie i przegrupowanie odwodów, wsparcie ogniowe elementów oraz urządzeń zabezpieczenia logistycznego.

Jak wskazują doświadczenia obok odpowiedniej głębokości pasa działania sił przesłaniania skuteczność walki tych sił zależy również od wyboru i wykorzystania terenu. Po wyborze konkretnego wycinka terenu powinno się podjąć wszelkie wysiłki aby wykorzystać go w jak najlepszy sposób. Może to być osiągnięte tylko wtedy, gdy teren jest dokładnie znany każdemu dowódcy aż do najniższego szczebla dowodzenia.

Powinien być wybrany obszar, który pozwala na jak najlepsze wykorzystanie siły ognia, optymalne maskowanie, obronę i manewr elementów w najkorzystniejszym czasie, lecz jednocześnie teren ten powinien ograniczać możliwości przeciwnika w zakresie prowadzenia obserwacji i narastania sił.

⁵⁰ Por. zał nr 2

Powinien dawać możliwości budowania elementów fortyfikacyjnych, które mogą być przydatne do wzmocnienia przeszkód naturalnych lub do ukrycia obszarów, które nie posiadają takich cech naturalnych. Istnieją dwa ogólne typy terenu:

Prowadzone analizy wskazują, że otwarty płaski teren, umożliwia w miarę łatwą obserwację i ułatwia, prowadzenie skutecznego ognia na maksymalnych odległościach. Taki jednak teren wymaga przygotowania licznych i rozległych zapór w celu ograniczenia ruchów wojsk przeciwnika, do walki zaś nimi w takich obszarach najbardziej predysponowane są środki pancerne i opancerzone wsparte innymi środkami przeciwpancernymi dalekiego zasięgu.

Teren lesisty, zabudowany lub trudno dostępny, znacznie ogranicza mobilność strony nacierającej, ogranicza jej możliwości bojowe jednocześnie ułatwia maskowanie sił i środków oraz ich wszelkich ruchów które są bardzo częstym zjawiskiem w pasie przesłaniania. Siły prowadzące działania opóźniające mogą znaleźć i wykorzystać naturalne przeszkody, które po odpowiednim przygotowaniu mogą skutecznie powstrzymać przeciwnika i kanalizować jego przemieszczanie się. Tego typu obszary mogą być najskuteczniej bronione przez jednostki piechoty zmechanizowanej.

Przygotowując pas działania sił przesłaniania trzeba to robić w ścisłej symbiozie z całym systemem obrony związku taktycznego. Oprócz swoistej „tarczy” dla sił głównych należy dostrzegać i uwzględniać współzależności występujące między tymi siłami a działającymi na przedpolu. Niespełnienie bowiem tego wymagania może sprawić, że przy względnym bezpieczeństwie wydzielonych wojsk obiektami uderzeń mogą być siły rozmieszczone na obszarze głównego pasa obrony.

Analiza możliwości związku taktycznego w zakresie wydzielenia wielkości sił do walki w pasie przesłaniania jednoznacznie wskazuje, że, będą one zmuszone działać na stosunkowo szerokim froncie. Takiemu też charakterowi działań musi być podporządkowane ich ugrupowanie bojowe.

Ograniczoną liczbę wojsk, uwzględniając wsparcie sił głównych, trzeba rozmieścić tak, aby możliwe było czasowe powstrzymanie natarcia przeciwnika. Ugrupowanie tych wojsk powinno sugerować przeciwnikowi, iż jest to obrona.

3.2. Możliwości sił przesłaniania w obronie związku taktycznego.

Analiza literatury przedmiotu jak i ćwiczeń dowódczo-sztabowych nie pozwala jednoznacznie określić wielkości sił przesłaniania wydzielanych przez związki taktyczne organizujące obronę w pasach odpowiedzialności. Najczęściej przyjmuje się, że do tego typu działań wydziela się na szczeblu związku taktycznego jedno - dwa zgrupowania taktyczne na bazie batalionu zmechanizowanego lub czołgów albo jedno w sile oddziału. Dodatkowo działanie wojsk operacyjnych będzie wspierane przez siły obrony terytorialnej w rejonach ich odpowiedzialności.

Organizując siły do pasa przesłaniania należy uwzględnić szereg czynników, z których najważniejszymi się jawią:

- specyfika zadania;
- warunki przejścia do obrony;
- zamiar walki;
- głębokość pasa przesłaniania;
- stopień przygotowania obrony w głównym pasie;
- przewidywany sposób działania przeciwnika;
- ukształtowanie i pokrycie terenu;
- wielkość posiadanych i przydzielonych sił i środków.

Doświadczenia z konfliktów ćwiczeń jak i analiza literatury przedmiotu pozwala na jednoznaczne stwierdzenie, że wielkość jak i skład bojowy Oddziału Wydzielonego powinny być adekwatne do otrzymanego zadania, które będzie realizował w myśl koncepcji dowódcy związku taktycznego

Biorąc pod uwagę analizowaną wcześniej głębokość i szerokość pasa w

jakim może prowadzić OW stanowiący siły przesłaniania broniącego się związku taktycznego optymalnym wariantem jawi się utworzenie tego zgrupowania w sile oddziału. Mniejsze siły mogą nie zapewnić wymaganej gęstości nasycenia sił i środków w wyznaczonym pasie działania.

Doświadczenia wskazują, że następnym niezwykle ważnym wyznacznikiem wielkości sił przesłaniania jest stopień gotowości obrony w głównym pasie ZT, tzn. im jest on niższy tym siły powinny być większe i odwrotnie.

Czynnik ten jest ściśle powiązany z następnym a są nim mianowicie warunki przejścia do obrony. Jeżeli pas przesłaniania jest tworzony i rozbudowywany bez styczności z przeciwnikiem, to istnieją warunki do wykonania pełnej rozbudowy inżynieryjnej przez co obrońca skanalizuje ruch przeciwnika, zwiększy odporność swoich wojsk na oddziaływanie jego środków rażenia. W konsekwencji powyższego będzie można zmniejszyć ilość sił i środków OW, a i tak przeciwnik potrzebował będzie zwiększonej ilości czasu na pokonanie tak przygotowanego pasa przesłaniania.

Kiedy obrona związku taktycznego przygotowywana jest w styczności z przeciwnikiem do pasa przesłaniania koniecznym będzie wyznaczenie większych sił. Podyktowane jest to dążeniem przeciwnika do przenoszenia ognisk walki w głąb ugrupowania ZT przygotowującego obronę zasadniczymi siłami. Zapobiec temu może OW prowadzący działania opóźniające w pasie przesłaniania posiadający w swym składzie zgrupowanie artylerii wraz ze środkami przeciwpancernymi, pododdziały inżynieryjne, który poprzez skuteczną walkę da niezbędny czas na przygotowanie trwałej obrony.

Analizując wpływ ukształtowania i pokrycia terenu na wielkość sił zaangażowanych do pasa przesłaniania można przyjąć, że im bardziej urozmaicona będzie rzeźba i pokrycie terenu (jeziora, lasy, góry, miejscowości itp.) tym bardziej w sposób naturalny ograniczone będą działania zaczepne

przeciwnika a w konsekwencji siły angażowane do pasa przesłaniania mogą być mniejsze.

Ostatnie z najistotniejszych czynników waru kujących wielkość sił przesłaniania tzn. sposób działania przeciwnika oraz posiadane siły i środki własne są ze sobą dość ściśle powiązane.

Oceniając i kalkulując wielkość sił przeciwnika zaangażowanych do walki w pasie działania sił przesłaniania obok szeregu innych zjawisk przede wszystkim należy brać pod uwagę sposób jego przejścia do natarcia. W przypadku natarcia z marszu siły te mogą być mniejsze, ponieważ zasadnicze zgrupowanie uderzeniowe przeznaczone do rozbicia sił głównych obrońcy poprzedzane będzie siłami osłony, które w pierwszej kolejności podejmą walkę. Inaczej załamuje się sprawa kiedy przeciwnik przechodzi do natarcia ze styczności. Będzie miał on wtedy możliwość wykorzystania dodatkowych sił będących dotychczas w styczności z naszymi siłami, a ponadto rozpoznanie naszego systemu obrony będzie pełniejsze i dokładniejsze. Wymusza to na obrońcy wydzielenie silniejszego OW, tzn. o takim potencjale aby był zdolny wytrzymać uderzenie szczególnie na pierwszej rubieży opóźniania

Wyniki powyższej analizy pozwalają przyjąć, iż określając wielkość sił przesłaniania należy pamiętać o właściwym wartościowaniu celu ich działań przed przednią linią obrony związku taktycznego. Wydzielenie zbyt małych sił może zagrozić osiągnięciu celu nakreślonego przed pasem przesłaniania oraz poniesienia niepotrzebnych strat w siłach i środkach broniącego się związku taktycznego. Natomiast wyznaczenie zbyt dużych sił do pasa przesłaniania może doprowadzić do zachwiania proporcji między siłami głównymi realizującymi główny zasadniczy obrony, a tymi które ten cel pomagają osiągnąć.

Biorąc to pod uwagę oraz aktualną strukturę związku taktycznego najbardziej predysponowanym do wykonywania skomplikowanych zadań w pasie sił przesłaniania i pozwalającym osiągać zakładane cele jest oddział w postaci Brygady Zmechanizowanej. Brygada jako Oddział Wydzielony w pasie

przesłaniań posiadając określone możliwości bojowe staje przed koniecznością prowadzenia efektywnych działań. Z jednej strony wymaga to odpowiedniego wzmocnienia a z drugiej konieczności współdziałania ze wszystkimi komponentami znajdującymi się w nakazanym pasie działania oddziału.

Efektywność jako główny determinant działania tego elementu ugrupowania bojowego związku taktycznego jak wskazują wnioski z prowadzonych ćwiczeń jest wynikiem konfrontacji możliwości bojowych OW z konkretnym przeciwnikiem. Jeśli weźmiemy pod uwagę wysublimowana wcześniej szerokość pasa działania sił przesłaniań nawet do 50 km to możemy wnioskować, że w takim pasie może nacierać do dwóch związków taktycznych przeciwnika

Analiza potencjału bojowego BZ oraz jej możliwości ogniowych i manewrowych wskazuje, że działając w pasie o głębokości do 30km może ona opóźnić uderzenie przeciwnika na główne zgrupowanie obronne związku taktycznego ok. 10 godzin tj. efektywną dobę walki.⁵¹

W odniesieniu do całego systemu obronnego dywizji są to korzyści bardzo wymierne. Należy sobie uświadomić, iż brak pasa przesłaniań prawdopodobnie ograniczy rozbudowę inżynieryjną jak i organizację całego systemu rażenia przeciwnika. Będzie to w takim przypadku obrona doraźnie zorganizowana, łatwa do rozbicia przez siły przeciwnika działające wielowymiarowo.

Dobrze zorganizowany natomiast pas przesłaniań nie tylko umożliwia wykonania wystarczającej rozbudowy inżynieryjnej co podwoi odporność wojsk na destrukcyjne oddziaływanie przeciwnika ale pozwoli również rozpoznać jego siły priorytety i kierunki działania. BZ walcząca w pasie przesłaniań może znacznie osłabić potencjał bojowy zgrupowania uderzeniowego przeciwnika,

⁵¹ Dla potrzeb określenia czasu o jaki opóźnione będzie nawiązanie styczności sił głównych ZT z przeciwnikiem przyjęto tempo natarcia przeciwnika ok. 3km/h

zwiększając tym samym szansę wykonania zadania przez macierzysty związek taktyczny.

Dostrzegając bezsprzecznie pozytywne znaczenie sił przesłania dla trwałości obrony związku taktycznego trzeba również dostrzegać i zagrożenia. Z przeprowadzonych kalkulacji wynika, że OW realizując postawione zadanie może ponieść stosunkowo duże straty. Fakt ten warunkować będzie sposób użycia tych sił po wyprowadzeniu ich z pasa przesłania dostrzegając, iż czas na odtworzenie zdolności bojowej oddziału może wynieść do kilkunastu godzin. Co zatem zrobić aby poniesione straty były jak najmniejsze? Badania wskazują, że drogą do tego jest ciągle współdziałanie wszystkich sił tam walczących.

3.3. Wybrane problemy współdziałania różnych komponentów walczących w pasie przesłania.

Duży dynamizm przyszłych działań bojowych w pasie przesłania przemawia za koniecznością ścisłego współdziałania obydwu komponentów wojsk lądowych tzn. wojsk operacyjnych i obrony terytorialnej.

Skuteczność ich działań w dużej mierze zależy będzie od koordynacji raczej statycznych działań wojsk obrony terytorialnej z manewrowym użyciem sił i środków wojsk operacyjnych. Pas działania OW wojsk operacyjnych zawierał będzie w sobie obszary odpowiedzialności wojsk obrony terytorialnej, zatem aby działania były skuteczne muszą być uzgodnione między dowództwem terytorialnym a dowództwem wojsk operacyjnych

Organizowanie działań przez dowódcę wojsk operacyjnych wymaga współdziałania z dowództwem terytorialnym, a nawet z dowódcami zgrupowań nieregularnych prowadzącymi działania w głębi ugrupowania przeciwnika. Współdziałanie to jak wskazują badania powinno przede wszystkim polegać na:

- określeniu celu wspólnych działań;
- dokonaniu podziału zadań między wszystkich współuczestników walki

- koordynowaniu działań co do obszarów odpowiedzialności poszczególnych komponentów wojsk lądowych;
- synchronizowaniu działań elementów ugrupowania tworzonych na bazie wszystkich rodzajów wojsk;
- Określenie sposobu wymiany informacji między wojskami wykonującymi zadania w pasie działania sił przesłaniania a także między elementami ugrupowania bojowego OW realizującego zasadnicze zadanie.⁵²

Jak już niejednokrotnie sygnalizowano droga do osiągnięcia celu stawianego przed siłami przesłaniania będą działania opóźniające. Wymagać to będzie od wojsk dużej manewrowości adekwatnej do bardzo dynamicznego i manewrowego charakteru działań zaczepnych przez przeciwnika. W konsekwencji musimy przyjąć, że w na kierunkach najbardziej dogodnych do wykonania uderzeń przez przeciwnika powinny prowadzić walkę wojska operacyjne dysponujące różnorodnymi środkami walki o dużej sile rażenia i możliwościach manewrowych. Wojska obrony terytorialnej niejako przywiązane do stałych rejonów odpowiedzialności mogą skutecznie uzupełniać i zabezpieczać główny komponent.

Godząc się z takim pojmowaniem wojsk operacyjnych w systemie walki w pasie działania sił przesłaniania możemy wysublimować zakres zadań wojsk operacyjnych w aspekcie ich współdziałania z siłami obrony terytorialnej. Doświadczenia z prowadzonych ćwiczeń wskazują, że współdziałanie wojsk operacyjnych a siłami obrony terytorialnej w działaniach opóźniających OW polega między innymi na:

- zapoznaniu się dowódcy tego oddziału z rejonami odpowiedzialności sił OT i obiektami będącymi pod ochroną tych sił;

⁵² Por. W. Iidwa, Współdziałanie w walce lądowej, Toruń 2000, s.126.

- uzgodnieniu zakresie pomocy przy inżynierskiej rozbudowie passa przesłania;
- ustaleniu miejsc budowy i wykonania zapór i niszczeń oraz ich przeznaczenia i osłony;
- określeniu zakresu wsparcia ogniowego wojsk OT;
- ustaleniu sieci łączności i sygnałów rozpoznawczych
- określeniu kompetencji w zakresie decydowania o przechodzeniu na kolejne rubieże opóźniania.⁵³

Dokładne i precyzyjne zorganizowanie współdziałania w sposób bezpośredni będzie wpływać na efektywność wykonywanego zadania przez całość sił przesłania, które zmaterializuje się w postaci rozpoznania głównego kierunku natarcia przeciwnika rozwinięcia jego sił przed zasadniczą rubieżą obronną związku taktycznego i w końcu wyzyskania czasu wystarczającego do przygotowania trwałej obrony zasadniczymi siłami dywizji.

Doświadczenia bojowe i wnioski z prowadzonych badań dowodzą, że wypracowane w latach minionych zasady organizacji współdziałania, generalnie są nadal aktualne. Jednakże nowe uwarunkowania przygotowania działań w pasie się sił przesłania, sprawiają, że konieczne stało się ich uszczegółowienie. Na tej podstawie wypracowano wymogi praktycznego postępowania podczas przygotowania wspólnych działań wojsk operacyjnych i obrony terytorialnej, które posiadając walor uniwersalności, dadzą się zastosować do każdej sytuacji, zaistniałej podczas zwalczania przeciwnika.

Można ująć je następująco:

- operacyjny obszar działań należy dzielić na strefę odpowiedzialności wojsk operacyjnych i obrony terytorialnej;

⁵³ W. Lidwa, Współdziałanie wojsk operacyjnych z siłami obrony terytorialnej w działaniach na obszarze kraju, rozprawa habilitacyjna, Warszawa 1999 r. S. 153.

- w rejonie odpowiedzialności obrony terytorialnej działania jednostek regionalnych na rzecz wojsk operacyjnych koordynuje szef (RKOT), odpowiadający za militarną obronę regionu (rejonu);
 - w pasie działania sił przesłaniania operacyjnych ich dowódca koordynuje wysiłki bezpośrednio podporządkowanych mu jednostek obrony terytorialnej;
 - współdziałanie przygotowuje się na rzecz wojsk operacyjnych lub obrony terytorialnej w zależności od tego, kto na danym etapie działań odgrywa pierwszoplanową rolę. Priorytet określa stosowny dowódca;
 - podczas przygotowania współdziałania musi być jednoznacznie rozstrzygnięte podporządkowanie elementów systemu walki (bitwy).
 - wojska obrony terytorialnej zapewniają swobodę działania wojskom operacyjnym. Koordynując działania, należy uwzględnić ich możliwości i walory bojowe;⁵⁴
- > współdziałanie przygotowuje się z wykorzystaniem map, metodą dyrektywną.

Nie ulega wątpliwości, że wykonywanie zadań w ramach systemu wspólnych działań wojsk operacyjnych i jednostek obrony terytorialnej musi być poprzedzone wszechstronnym przygotowaniem wojsk do walki z przeciwnikiem. W ramach sposobienia się do odparcia powietrzno-lądowego natarcia przeciwnika, na podstawie sformułowanych zasad i prognozy zadań, w opracowaniach teoretycznych i dokumentach normatywnych, powinno dokonać się ogólnego podziału zadań, pomiędzy komponentami systemu obrony związku taktycznego. W wymiarze praktycznym proces ten powinien doprowadzić do

⁵⁴ Por. Z.Ścibiorek, E. Nowak, W. Kaczmarek, Zadania wojsk OT w operacjach na obszarze kraju, AON, W-wa 2001, s.114.

stanu, w którym system obrony będzie zdolny do skutecznego działania, także w warunkach zaskoczenia. Istotne będzie również, aby wykorzystując walory wojsk OT, stworzyć w pasie przesłaniania system walki ogniskowo-przestrzenny z zachowaniem możliwości manewru i reakcji.

Prowadzone dotychczas rozważania jednoznacznie ukazują wagę współdziałania wojsk operacyjnych będących w składzie sił przesłaniania z siłami obrony terytorialnej w osiąganiu celu stawianego przed tym elementem systemu obronnego związku taktycznego. Dogłębna analiza literatury przedmiotu oraz wnioski z ćwiczeń wskazują, że równie ważną jak współdziałanie w walce w pasie przesłaniania jest koordynacja. Przejawia się przede wszystkim w ustaleniach i uzgodnieniach dokonywanych w procesie przygotowania działań, a dotyczących bezkolizyjnego wykonywania zadań przez zgrupowania lądowe i powietrzne oraz inne elementy ugrupowania bojowego sił w pasie przesłaniania. Wynikiem pracy koncepcyjnej są powstałe określone dokumenty, w których zawarte są wyniki koordynacji działań. Natomiast w czasie prowadzenia działań polega na reagowaniu na zaistniałą sytuację i korygowaniu działań. Spełnia ona wówczas funkcję kontrolną w stosunku do realizacji planowanych działań przez zgrupowania prowadzące działania opóźniające.

Analiza dokumentów normatywnych⁵⁵, pozwala na stwierdzenie, że w ramach planu walki koordynacja i synchronizacja rozpatrywana jest pod względem zadań ogólnych lub realizowanych funkcji przez poszczególne zgrupowania taktyczne. Dowódca oddziału wydzielonego wraz ze sztabem łączy i koordynuje wszystkie funkcje poszczególnych zgrupowań i innych elementów ugrupowania w jedną całość aby poprzez koordynację zsynchronizować wyniki walki co do celu działań opóźniających w czasie i w przestrzeni. W konkluzji można przyjąć, że, funkcjami walki, w aspekcie koordynacji działań

⁵⁵ Por. ATP-35(B); Regulamin działań ..., s. 53-55.

taktycznych są: manewr, wsparcie ogniowe, rozpoznanie, ubezpieczenie, obrona powietrzna, zabezpieczenie logistyczne, dowodzenie.⁵⁶

Swoboda manewru jest podstawowym wyznacznikiem właściwej koordynacji działań zgrupowań prowadzących działania opóźniające w pasie przesłaniania. Może on przybrać formę przemieszczenia zgrupowań lub przeniesienia ognia, w tym także systemów uzbrojenia prowadzących ogień na wprost (broń strzelecka, armaty czołgów oraz śmigłowce szturmowe i artyleria). Koordynacja manewru obejmuje zarówno wojska bezpośrednio walczące z przeciwnikiem oraz bez styczności (wskazanie rejonów ześrodkowania lub rejonów działań, pasów natarcia). Określenie stosownych miejsc do zaangażowania lądowych lub powietrznych zgrupowań, odwodów, elementów wsparcia i zabezpieczenia (drogi marszu, rubieże opóźniania, linie, rubieże, kierunki i obiekty kontrataków). Utrzymanie inicjatywy poprzez kierowanie izolacją oddziałów przeciwnika przed przednią linią wojsk własnych (linie bezpieczeństwa, kontaktu bojowego i wsparcia ogniowego).

Wsparcie ogniowe to skoordynowane wykorzystanie danych wskazywania celów, broni do ognia pośredniego, samolotów szturmowych, śmigłowców rozpoznawczych i innych środków rażenia oraz środków walki elektronicznej przeciwko siłom i środkom przeciwnika w celu wsparcia działań własnych zgrupowań zaangażowanych w powstrzymywanie przeważających sił przeciwnika. W działaniach opóźniających polega na tworzeniu kryteriów zaangażowania poszczególnych systemów rażenia (podział na cele wysokiej wartości lub cele wysokiej opłacalności), do wsparcia zamiaru walki dowódcy OW i scenariusza powstrzymywania przeciwnika z uwzględnieniem zachowania warunków bezpieczeństwa działań własnych zgrupowań (unikania rażenia własnych sił i środków). Zespolenie wsparcia ogniowego z działaniem wszystkich zgrupowań może przyczynić się w zasadniczym stopniu do

⁵⁶ Tamże, s. 31.

efektywności działania sił przesłaniania. Pozwala bowiem obniżyć potencjał bojowy przeciwnika oraz zdezorganizować jego płynność działań zaczepnych.

Rozpoznanie stanowi składnik o decydującym znaczeniu wnoszącym do koncepcji natarcia wymaganą przez dowódcę wiedzę o przeciwniku i środowisku walki. Skupia w sobie łączne użycie dostępnych dowódcy środków pozyskiwania informacji, obrony informacyjnej i zakłócania informacyjnego, wykorzystując w tym celu elementy rozpoznania patrolowego i elektronicznego, działania psychologiczne i specjalne.⁵⁷ Zasadniczą funkcją rozpoznania podlegającą koordynacji jest terminowe dostarczanie informacji o przeciwniku co do jego zamiarów, możliwości, struktur organizacyjnych, morale, systemów uzbrojenia oraz punktów wrażliwych na uderzenia jak i innych aspektów jego działalności.

Ubezpieczenie w dynamicznych sytuacjach charakterystycznych dla działań opóźniających prowadzonych w pasie przesłaniania to warunek zapobieżenia zaskoczeniu przez przeciwnika zgrupowań na poszczególnych kierunkach, pozwolą reagować w sposób adekwatny do występujących zagrożeń. Jednocześnie wpływają na swobodę manewru, zwiększają mobilność własnych wojsk i efektywności systemów uzbrojenia w stosunku do przeciwnika przy jednoczesnym utrzymywaniu możliwości do wykonania innych zadań. Na działania elementów ubezpieczenia składają się aktywne i pasywne przedsięwzięcia ochrony. Ubezpieczenie to również przedsięwzięcia z zakresu bezpieczeństwa wojsk (punkty kontaktowe, rejony zastrzeżone), rozśrodkowanie sił i środków (rejony ześrodkowania, odpowiedzialności), wprowadzanie przeciwnika w błąd (działania osłonowe i demonstracyjne).

Obrona przeciwlotnicza w sytuacji przewagi w powietrzu jaka będzie posiadał nacierający przeciwnik jest niezbędnym składnikiem w realizacji manewru i ograniczenia strat wojsk własnych.. Do elementów wpływających na koordynację działań zaliczyć należy: prognozę zagrożenia (wykorzystanie

⁵⁷ M. Wrzosek, *Synchronizacja ...*, s. 133.

przestrzeni powietrznej przez przeciwnika), określenie stopnia zaangażowania poszczególnych jednostek (koordynację czasu i miejsca otwarcia ognia przeciwlotniczego), wskazanie korytarzy manewru lotnictwa taktycznego, śmigłowców wojsk lądowych oraz powietrznych zgrupowań, określenie środków i sposobów walki ze środkami napadu powietrznego przeciwnika.

Zabezpieczenie logistyczne zapewnia ciągłość utrzymywania zdolności bojowej zgrupowań taktycznych w koordynowanych działaniach opóźniających poprzez dostarczanie zaopatrzenia, uzupełnianie stanów osobowych oraz ewakuację rannych i chorych. Właściwe (w czasie i miejscu) zabezpieczenie logistyczne wpływa więc na terminową realizację zadań taktycznych. Koordynacja działań elementów prowadzących walkę w pasie przesłaniania realizowana jest więc nie tylko w aspekcie wykonania stawianych przed nimi zadań ale również terminowego uzupełniania stanu osobowego, uzbrojenia, paliwa w określonym przez dowódcę czasie i rejonie. Urzutowanie zapasów i zasadniczego zaopatrzenia w stosunku do ruchu i tempa działań opóźniających jest warunkiem ich kontynuacji.

Dowodzenie to planowanie wszystkich funkcji dowodzenia (C2)⁵⁸ niezbędnych do wykonania zadania przez Oddział Wydzielony w pasie przesłaniania. Praca sztabów jednostek podległych ukierunkowana musi być na realizację zamiarów koordynacyjnych wygenerowanych przez dowództwo i sztab oddziału. Dotyczy szeregu przedsięwzięć (stref działania, rejonów i zakresu odpowiedzialności, zainteresowania), kierowania ruchem wojsk (drogi marszu, sektory marszu), nadzorowania realizacji zadań (linie koordynacji działań bojowych).

⁵⁸ C² – Command and Control.

3.3.1. Realizacja przedsięwzięć koordynacyjnych przez komponenty sił przesłania

Doświadczenia i wnioski ze współczesnych konfliktów lokalnych oraz analiza możliwości prowadzenia działań ofensywnych przez współczesne armie jednoznacznie wskazuje jak skomplikowanym przedsięwzięciem będzie prowadzenie walki przez siły przesłania. Niejednokrotnie było już w pracy podkreślane, że będzie to walka z przeważającymi siłami prowadzana w wymiarze powietrzno-lądowym często w oderwaniu od sił głównych. Biorąc powyższe pod uwagę z pewnością można przyjąć iż podstawowym sposobem walki OW w pasie przesłania będą działania opóźniające. Wynika to również z podstawowego celu tworzenia pasa działania sił przesłania jakim jest opóźnienie podejścia przeciwnika do przedniej linii obrony związku taktycznego. Z tego też powodu siły wyznaczone do pasa przesłania będą prowadzić działania o charakterze manewrowym wykorzystaniem najdogodniejszych rubieży opóźniania.

O skuteczności prowadzenia opóźniania decyduje wiele Czynników niemniej podstawowymi posunięciami koncepcyjnymi dowódcy oddziału w czasie organizowania działań powinny być:

- wybór przedniej, pośredniej (pośrednich) i końcowej pozycji opóźniania oraz określenie czasu ich utrzymania;⁵⁹
- określenie ugrupowania, a więc też metody prowadzenia opóźniania;
- sposobu manewru na kolejne pozycje opóźniania;
- określenie sposobu użycia elementów zabezpieczenia i wsparcia.

Analiza sojuszniczej jak i rodzimej literatury przedmiotu pozwala przyjąć, że niezależnie od metody prowadzenia działań opóźniających ich przebieg podobnie jak jest to przyjmowane w obronie można podzielić na poszczególne etapy, tj.:

- walka przed przednią linią opóźniania;

⁵⁹ Patrz zał. nr 3.

- walka o utrzymanie pozycji opóźniania;
- wycofanie na kolejną pozycję opóźniania.

Pierwszy etap walki zgrupowania taktycznego wydzielonego do pasa przesłaniania koncentrował się będzie głównie na dezorganizacji poczyną podchodzącego przeciwnika. Dlatego też, w tym czasie OW organicznymi i przydzielonymi siłami środkami, główny wysiłek skupia się na obiektach, których zniszczenie, obezwładnienie lub czasowe zatrzymanie zdezorganizuje i osłabi atak. Dążąc do wydłużenia zasięgu, a tym samym czasu oddziaływania, część środków ogniowych przybliży się do przedniej linii opóźniania lub wysuwa przed przednią linię. Wykonując określone zadania z tymczasowych stanowisk ogniowych, należy umiejętnie powiązać ogień z warunkami terenowymi. Koncentrować należy wysiłek na wykonaniu uderzeń ogniowych na maszerujące kolumny głównie w trakcie przekraczania przez nie różnego rodzaju ciałnin terenowych i wszelkich innych miejsc kanalizujących ruch.

Bardzo ważnym jawi się skoordynowania własnego destrukcyjnego oddziaływania na przeciwnika z oddziaływaniem lotniczym (w tym także lotnictwa wojsk lądowych) i elektroniczne. Najkorzystniej jest skupić wysiłek na wyselekcjonowanej kolumnie (zgrupowaniu) i podtrzymując oddziaływanie dążyć do jej opóźnienia, a tym samym wymuszenia na przeciwniku wykonania ataku stopniowo, w miarę podchodzenia wojsk.

Dla celów koordynacji działań konieczna jest linia koordynacyjna stanowiąca rubież bezpieczeństwa w stosunku do ognia artylerii wspierającej działania lądowych zgrupowań taktycznych. Natomiast dla powietrznych środków walki niezbędne jest określenie tras i korytarzy przelotów, aby bezpiecznych wykonywały zadania wspólnie z artylerią.

Czasowe powstrzymanie natarcia przeciwnika zmusi go do korekty dotyczącej czasowych ustaleń i obniży natężenie jego ognia na nasze siły i środki. W określonych warunkach można w ten sposób zmusić przeciwnika do zatrzymania wojsk przed przednią linią opóźniania dla ponownego

zorganizowania ataku. Stosując odpowiednią taktykę walki połączenia ognia z manewrem przy ścisłym współdziałaniu z siłami OT można wprowadzić przeciwnika w obszar, który stworzy opóźniającemu najdogodniejsze możliwości porażenia nacierającego i być może skieruje jego wojska w rejon kluczowy, korzystny dla prowadzącego opóźnianie.

Wytworzenie takiego stanu rzeczy jest szczególnie korzystne dla pododdziałów pierwszej pozycji opóźniania. Wymuszenie na przeciwniku ataku częścią sił stwarza realne szanse na jego odparcie lub czasowe zatrzymanie. Umożliwia wzmocnienie zagrożonego kierunku (rejonu) głównie przez manewr wojsk z kierunku, na którym atak został opóźniony. Tego rodzaju sytuacja to klasyczny przykład bicia nacierającego częściami. Przeprowadzony szybko i skrycie manewr określonych elementów ugrupowania bojowego zagwarantuje stworzenie bardzo silnej zapory, której próbę pokonania przeciwnik okupi dużymi stratami sił i czasu.

Dowódca Oddziału Wydzielonego zwalczając wojsk przeciwnika na podejściach do przedniej linii opóźniania jednocześnie wzmacnia obronę na prawdopodobnym kierunku jego głównego uderzenia. Gdy sytuacja tego wymaga udokładnia zadania dla oddziałów (pododdziałów) oraz przeprowadza manewr siłami i środkami. Na rozpoznanych, najbardziej prawdopodobnych kierunkach natarcia broni pancernej zwiększa gęstość środków przeciwpancernych i zapór inżynierskich oraz doskonali rozbudowę fortyfikacyjną.

Z chwilą rozpoczęcia natarcia przez zgrupowanie uderzeniowe przeciwnika rozpoczyna się walka o pierwszą pozycję opóźniania. W tym czasie następuje natężenie ognia w miarę zbliżania się przeciwnika do przedniej linii opóźniania. Kolejność angażowania poszczególnych środków walki uzależniona jest od ich możliwości prowadzenia ognia skutecznego do podchodzącego przeciwnika. Gdy przeciwnik zbliży się na odległość do około trzech kilometrów rozpoczną ogień przeciwpancerne pociski kierowane a następnie,

czołgi i kolejno inne środki ogniowe. Artyleria wsparcia bezpośredniego wykonywać będzie w tym czasie ogień zaporowy i ześrodkowania ognia a artyleria wsparcia ogólnego zwalczać będzie nadal artylerię przeciwnika.

Praktyka wskazuje, że w tym etapie głównym zadaniem będzie powstrzymanie natarcia przeciwnika i niedopuszczenie do pokonania z marszu przedniej pozycji. Opór stawiany na pierwszej pozycji powinien być na tyle silny żeby zmusić nie tylko awangardy przeciwnika do zatrzymania ale również jego siły główne do rozwinięcia. Musi to być obrona trwała w wyniku której zadawane są przeciwnikowi znaczne straty a także zostaje on na dłuższy czas związany walką. Należy jednak pamiętać aby unikać angażowania poszczególnych elementów ugrupowania w takie bezpośrednie starcia, z których nie będzie możliwości ich wycofania.

Nieodłącznym elementem działań opóźniających jak wskazują doświadczenia z konfliktów powinny być kontrataki. Nie muszą one mieć na celu odtworzenie przedniej linii opóźniania lecz zwalczania przeciwnika na w rejonach włamania oraz angażowania sił i środków przeciwnika w terenie dla niekorzystnym.

W czasie kiedy nastąpi przewidywane i oczekiwane zjawisko przełamania oporu na pierwszej pozycji nie powinno dojść do chaotycznego wycofywania sił i przez to radykalnego zwiększenia tempa natarcia przeciwnika. Część sił, która zakończyła ten okres działań opóźniających, wykonuje skoordynowany manewr po wcześniej wyznaczonych drogach na kolejną pozycję opóźniania położoną w głębi. W tym samym czasie przeciwnik musi być zwalczany i powstrzymywany przez siły, które przejęły odpowiedzialność za walkę. Powstrzymywanie to może przybrać formę zasadzek, działań nieregularnych, napadów ogniowych, uderzeń śmigłowców bojowych, działań desantowoszturmowych, zapór i pułapek minerskich. Ten okres działań opóźniających może wpłynąć na cały rezultat działań opóźniających, że nie związany bezpośrednio z walką, jest okresem bardzo trudnym w realizacji.

W obronie najważniejszym etapem, od którego często zależy skuteczność obrony jest walka o utrzymanie przedniej linii obrony i walka w głębi, która w swej istocie ma doprowadzić do utrzymania zajmowanego rejonu. Natomiast w działaniach opóźniających takim newralgicznym momentem będzie wycofanie na kolejną pozycję opóźniania i osiągnięcie zdolności stawiania na niej oporu.

Wykonanie manewru wycofania się wojsk na kolejną pozycję opóźniania jest działaniem trudnym, które trzeba zrealizować bez względu na warunki atmosferyczne i porę doby. Ponadto przedstawione zagrożenia przemawiają za tym, aby manewr w celu zmiany pozycji opóźniania był wykonywany w sposób skryty, po wcześniej rozpoznanych drogach i na przełaj, umiejętnie wykorzystujący naturalne właściwości terenu (zasłony, ukrycia), a także w miarę możliwości maskujący swoje działanie (np. dymami). Istotnym warunkiem powodzenia manewru jest utrzymanie go w tajemnicy przed przeciwnikiem, przynajmniej w jego pierwszym okresie (etapie), tzn. opuszczania przez pododdziały punktów oporu i wychodzenia na drogi marszu do nowej pozycji opóźniania.⁶⁰

Doświadczenia z konfliktów dowodzą, iż optymalne warunki dla zachowania tajemnicy rozpoczęcia manewru stwarza noc należy jednak pamiętać, że przeciwnik posiada środki rozpoznania zdolne dostarczania danych również w tych warunkach, a wszelkie poczynania obrońcy będą utrudnione. Można więc zdać sobie sprawę jak ważne jest wtedy perfekcyjnie zorganizowane współdziałanie i szeroko pojęta koordynacja działań wszystkich elementów. Manewr odejścia na kolejną rubież opóźniania musi być zatem przeprowadzony szybko, przy umiejętnym wykorzystaniu naturalnych i sztucznych właściwości terenu oraz warunków tworzonych przez siły zabezpieczające to działanie.

Manewr wykonywany w celu zmiany pozycji opóźniania jak wskazuje praktyka będzie przemieszczeniem wojsk warunkach intensywnego

⁶⁰ *Wpływ integracji ...*, s.51.

oddziaływania przeciwnika. Nie ulega więc wątpliwości, że jego powodzenie w znacznej mierze zależy od ilości oraz stanu dróg po których będą się mogły przemieszczać środki walki i zabezpieczenia. Dlatego przygotowanie, utrzymanie i torowanie dróg oraz urządzenie i utrzymywanie przepraw w tym obszarze stanowi ważne zadanie zabezpieczenia inżynierskiego. Drogi te powinny m.in. zapewniać swobodę ruchu wojsk własnych pomiędzy pozycjami opóźniania, sprawne ich zajmowanie i opuszczanie. Klamrą spinającą określony potencjał infrastruktury drogowej do wykorzystania ze sprawnym działaniem elementów ugrupowania jest współdziałanie komponentów wojsk operacyjnych i obrony terytorialnej oraz koordynacja działania wszystkich elementów systemu walki sił przesłaniania.

Jeśli zgodzimy się z tezą, że skuteczność działań sił przesłaniania w pasie przesłaniania zależy głównie od sprawności manewru to powinniśmy zdawać sobie sprawę co ta sprawność może podwyższyć.

Badania opinii ekspertów wskazują⁶¹, że sprawność manewru zależy w bardzo dużym stopniu przypadku przestrzegania i zrealizowania następujących zasad:

- drogi manewru elementów ugrupowania OW w pasie przesłaniania przygotowuje szczebel nadrzędny;
- na każde wycofywane zgrupowanie batalionowe powinna być przygotowana droga manewru, która powinna przebiegać: od tylnej granicy punktu oporu pierwszorzutowej kompanii poprzez rejon obrony odwodowego batalionu, do kolejnego rejonu przewidzianego do zajęcia przez wycofujący się batalion;
- drogi wycofania nie powinny pokrywać się z dotychczas wykorzystywanymi drogami dofrontowymi;

⁶¹ Patrz zał. nr 3.

- drogi dofrontowe, rokadowe, wycofania oraz manewru dla drugich rzutów oddziału utrzymuje się w sposób ciągły wykorzystując pododdziały inżynieryjne i współdziałające sił obrony terytorialnej.

Realizację manewru na kolejną pozycję opóźniania kończy sprawne zajęcie kolejnych rejonów obrony. Jeżeli opóźnianie prowadzone metodą ciągłą, to także dalsze powstrzymywanie, sterowanie natarciem przeciwnika w oparciu o rejon obrony kolejnej pozycji opóźniania. W metodzie przemiennej ciężar walki przejmują zgrupowania, które w dogodnym dla siebie rejonie przegotowały rejon obrony kolejnej pozycji opóźniania.

Zarówno opinie ekspertów jaki wnioski z ćwiczeń wskazują, że podczas prowadzenia działań opóźniających istnieje potrzeba zorganizowania na bazie sił przesłaniania co najmniej dwóch zgrupowań taktycznych. Wynika to z potrzeby zminimalizowania skutków oddziaływania systemu rażenia przeciwnika, a tym samym utrzymanie wysokiego poziomu zdolności bojowej oraz stworzenie warunków przygotowania kolejnej rubieży opóźniania w głębi pasa przesłaniania. W efekcie utrudni to przeciwnikowi rozwinięcie powodzenia w głąb oraz zablokuje jego ruch w kierunku skrzydeł.

Wnioski

W uogólnieniu przedstawionych w niniejszym rozdziale treści możemy sformułować następujące konstatacje:

- ✿ Jednym ze sposobów wydłużenia czasu zmagania związku taktycznego z nieprzyjacielem i osłabienia go, zanim walczące strony przystąpią do rozstrzygającego starcia w drugim etapie walki może być zorganizowanie oddziału wydzielonego, który podejmie walkę z przodu przed siłami głównymi.
- ✿ Środowiskiem walki sił przesłaniania powinien być obszar, który pozwala na jak najlepsze wykorzystanie siły ognia, optymalne maskowanie, obronę i manewr elementów w najkorzystniejszym czasie, lecz jednocześnie teren ten

powinien ograniczać możliwości przeciwnika w zakresie prowadzenia obserwacji i ognia oraz narastania sił.

✿ Duży dynamizm przyszłych działań bojowych w pasie przesłaniania przemawia za koniecznością ścisłego współdziałania obydwu komponentów wojsk lądowych tzn. wojsk operacyjnych i obrony terytorialnej.

✿ W okresie prowadzenia działań opóźniających, newralgicznym punktem w kontekście koordynacji działań elementów ugrupowania bojowego OW w pasie przesłaniania będzie: wyprowadzenie ich w ogniu walki na kolejną pozycję opóźniania w stałej gotowości do walki z przeciwnikiem;

✿ Złożoność procesu koordynacji wskazuje na potrzebę uwzględniania w nim szeregu istotnych czynników, do których należy zaliczyć: uwarunkowania sytuacji operacyjno taktycznej, działania przełożonego na korzyść walczących zgrupowań, zasady sztuki wojennej, możliwości i specyfikę oraz odmienny charakter działań każdego ze zgrupowań OW, zależności jakie mogą wystąpić w toku działań pomiędzy zgrupowaniami.

✿ Koordynację działań zgrupowań taktycznych sił przesłaniania oraz ich współdziałania z innymi komponentami systemu obronnego Państwa, postrzegać należy przez pryzmat działań innych elementów ugrupowania obronnego związku taktycznego. Są one bowiem ze sobą nierozzerwalnie związane i tylko suma wysiłków wszystkich elementów ugrupowania przyczynia się do powodzenia w obronie.

ZAKOŃCZENIE

Przedstawione w pracy wybrane problemy teorii współdziałania sił przesłaniania w pasie ich działania na szczeblu taktycznym jednoznacznie dowodzą, że musimy posiadać oddziały wojsk operacyjnych zdolne do wykonywania skomplikowanych zadań przy bezwzględnej przewadze potencjalnego agresora przede wszystkim w początkowym okresie konfliktu zbrojnego. Powinniśmy zdawać sobie również sprawę, iż zadania te będą możliwe do realizacji jeśli walka sił przesłaniania przyjmie charakter przestrzenny. Zatem zarówno zadania jak i rozmieszczenie stworzonych elementów ugrupowania bojowego sił przesłaniania muszą być wkomponowane w swoistą sieć rozmieszczenia różnych komponentów systemu obronnego Państwa w tym rejonie, a szczególnie elementów sił obrony terytorialnej. Tylko bowiem ściśle współdziałanie wojsk operacyjnych prowadzących walkę w pasie przesłaniania z rozmieszczonymi tam wojskami obrony terytorialnej może przeciwstawić się powietrzno-lądowemu natarciu potencjalnego agresora. Konieczność taka występuje mimo faktu, iż znaleźliśmy się w koalicji na której pomoc możemy liczyć w sytuacji kiedy stworzymy jej czasowe warunki wypełnienia zobowiązań.

Z dużym prawdopodobieństwem można przyjąć, że rozwój wydarzeń będzie zdeterminowany wcześniejszym, wszechstronnym przygotowaniem wojsk do walki z przeciwnikiem. W ramach sposobienia się do odparcia powietrzno-lądowego natarcia przeciwnika, na podstawie sformułowanych zasad i prognozy zadań, przynajmniej opracowaniach teoretycznych i dokumentach normatywnych, powinno dokonać się ogólnego podziału zadań, pomiędzy komponenty systemu obrony. W praktyce powinno to doprowadzić do stanu, w którym system obrony będzie zdolny do skutecznego niszczenia elementów zgrupowania uderzeniowego, także w warunkach zaskoczenia. Istotne będzie również, aby wykorzystując walory wojsk OT, stworzyć system obrony ogniskowo-przestrzenny z zachowaniem możliwości manewru i reakcji.

Szczególne role treści współdziałania podczas przygotowania i prowadzenia działań opóźniających wynika z faktu, że zadania realizowane będą w warunkach bezdyskusyjnej przewagi i inicjatywy agresora i wszelkie przypadkowe i nieskoordynowane posunięcia jakichś elementów może wywołać chaos w całym pasie przesłaniania i wtedy nie może być mowy o osiągnięciu celu.

Należy jednak zaznaczyć, że nawet najbardziej perfekcyjne współdziałanie i koordynacja komponentów w pasie przesłaniania, nie daje jeszcze pełnej gwarancji sukcesu, ale stanowi jego podstawę. Jeśli zadania, na których podstawie przygotowano działania wojsk operacyjnych i jednostek obrony terytorialnej, odpowiadają rzeczywistym warunkom pola walki, to i zorganizowane na ich podstawie współdziałanie spełni swój cel - zapewni przyrost skutków oddziaływania na przeciwnika. W innej bowiem sytuacji, błędów popełnionych podczas budowy koncepcji tworzenia systemu walki, nie jest w stanie wyeliminować nawet bardzo precyzyjna koordynacja działań.

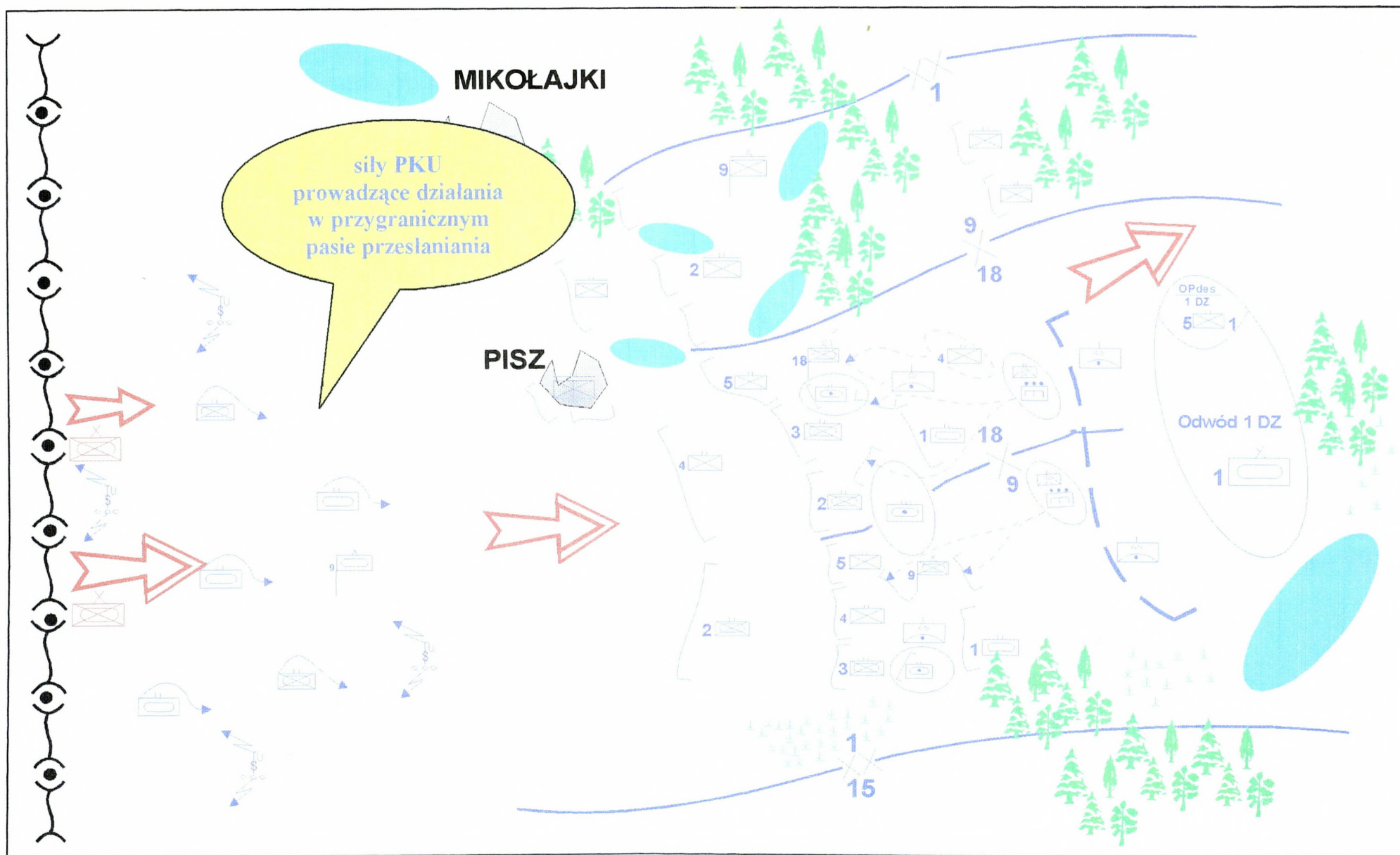
Zasadniczymi składnikami działań sił przesłaniania są walka i manewr, a działania opóźniające są ich zwieńczeniem. Stąd zaprezentowane terminy pojęciowe, warunki oraz ogólne zasady współdziałania i koordynacji w działaniach opóźniających mogą stanowić istotne ogniwo wiedzy taktycznej.

BIBLIOGRAFIA

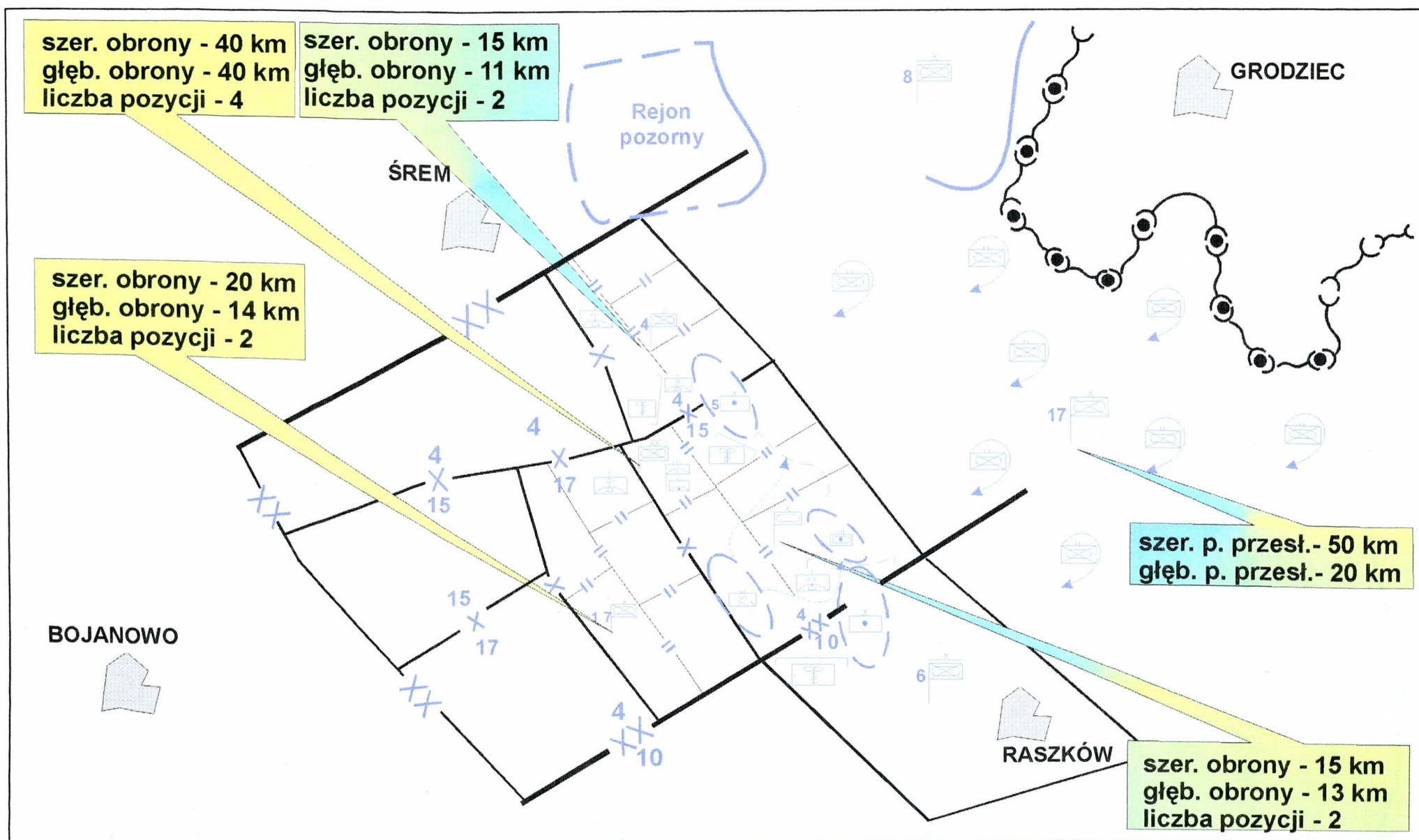
1. Aponowicz A., Współdziałanie, Warszawa 1970.
2. Aspekty narodowe i sojusznicze w teorii taktyki ogólnej wojsk lądowych pk. GARDA”, Warszawa 2000.
3. Balcerowicz B., Sojusz a obrona narodowa, Warszawa 1999.
4. Balcerowicz B., Wybrane problemy obronności państwa (materiał studyjny), Warszawa 1996.
5. Burgener A., Gedanken zur operatiwen Neuorientierung des Heeres, Trippenpraxis, 1991, nr 1.
6. Clausewitz C., O wojnie, Lublin 1995.
7. Czajka K., Ziółkowski L., Koordynacja wsparcia ogniowego w działaniach obronnych na szczeblach taktycznych „KOORDYNACJA – 2”, Warszawa 1998.
8. Doktryna Wojsk Lądowych ATP-35(B), Warszawa 1995.
9. Durschmied E., Czynniki zwrotny w bitwach od Troi do Zatoki Perskiej, Warszawa 1999.
10. Dworecki, Od konfliktu do wojny
11. Działania taktyczne wojsk lądowych, Warszawa 1996.
12. Eisenhower D. D., Krucjata w Europie, Warszawa 1998.
13. Galewski Z., Czynniki powodzenia we współczesnej walce, Warszawa 1986.
14. Galewski Z., Współdziałanie na polu walki, Warszawa 1983.
15. Griffin R. W., Podstawy zarządzania organizacjami, Warszawa 1999.
16. Huzarski M., Zagadnienia taktyki wojsk lądowych, Toruń 1999.
17. Huzarski M., Założenia ogólne działań taktycznych, obrona i natarcie oddziału, Warszawa 1995.
18. Lidwa W., Współdziałanie wojsk operacyjnych z siłami obrony terytorialnej w działaniach na obszarze kraju, Warszawa 1999.
19. Kotarbiński T., Prakseologia jako składnik programów nauczania, Warszawa 1962.
20. Kotarbiński T., Traktat o dobrej robocie, Wrocław 1973.
21. Kotarbiński T., Z zagadnień ogólnej teorii walki, Warszawa 1938.
22. Lidwa W., Współdziałanie w walce lądowej, Toruń 2000.
23. Marczak J., Pawłowski J., O obronie militarnej Polski przełomu XX-XXI wieku, Warszawa 1995.
24. Pszczołowski T., Mała encyklopedia prakseologii i teorii organizacji, Wrocław 1978.
25. Posobiec, J., Koordynacja działań lądowo powietrznych zgrupowań uderzeniowych w natarciu związku taktycznego, rozprawa doktorska, Warszawa 2000.
26. Pszczołowski, T., Zasady sprawnego działania, Warszawa 1982.
27. Regulamin działań wojsk lądowych, Warszawa 1999.
28. Regulamin FM 100-5 Operations, Washington 1993.
29. Regulamin polowy sił lądowych Stanów Zjednoczonych FM-105, Warszawa 1993.
30. Regulamin walki Wojsk Lądowych Bundeswehry HDv 100/100, Warszawa 1993.
31. Sadowski S., Organizacja współdziałania w okresie przygotowania operacji obronnej korpusu, Warszawa 1998.

32. Ścibiorek Z., Działania opóźniające, Warszawa 1995.
33. Ścibiorek Z., Rozważania o obronie, Warszawa 1993.
34. Z.Ścibiorek, E. Nowak, W. Kaczmarek, Zadania wojsk OT w operacjach na obszarze kraju, AON, W-wa 2001.
35. Teoretyczne podstawy operacji połączonych, Warszawa 1999.
36. Toffler A., H., Trzecia fala, Warszawa 1997.
37. Toffler A.H., Wojna i antywojna, Warszawa 1997.
38. Wiatr M., Między strategią a taktyką, Toruń 1999.
39. Wiatr M., Trwałość obrony manewrowej, AON, Warszawa 1994.
40. Wiatr M., Między strategią a taktyką, Toruń 1999.
41. Zieliński J., Zarys teorii sztuki operacyjnej wojsk lądowych Rzeczypospolitej Polskiej, Toruń 1998.

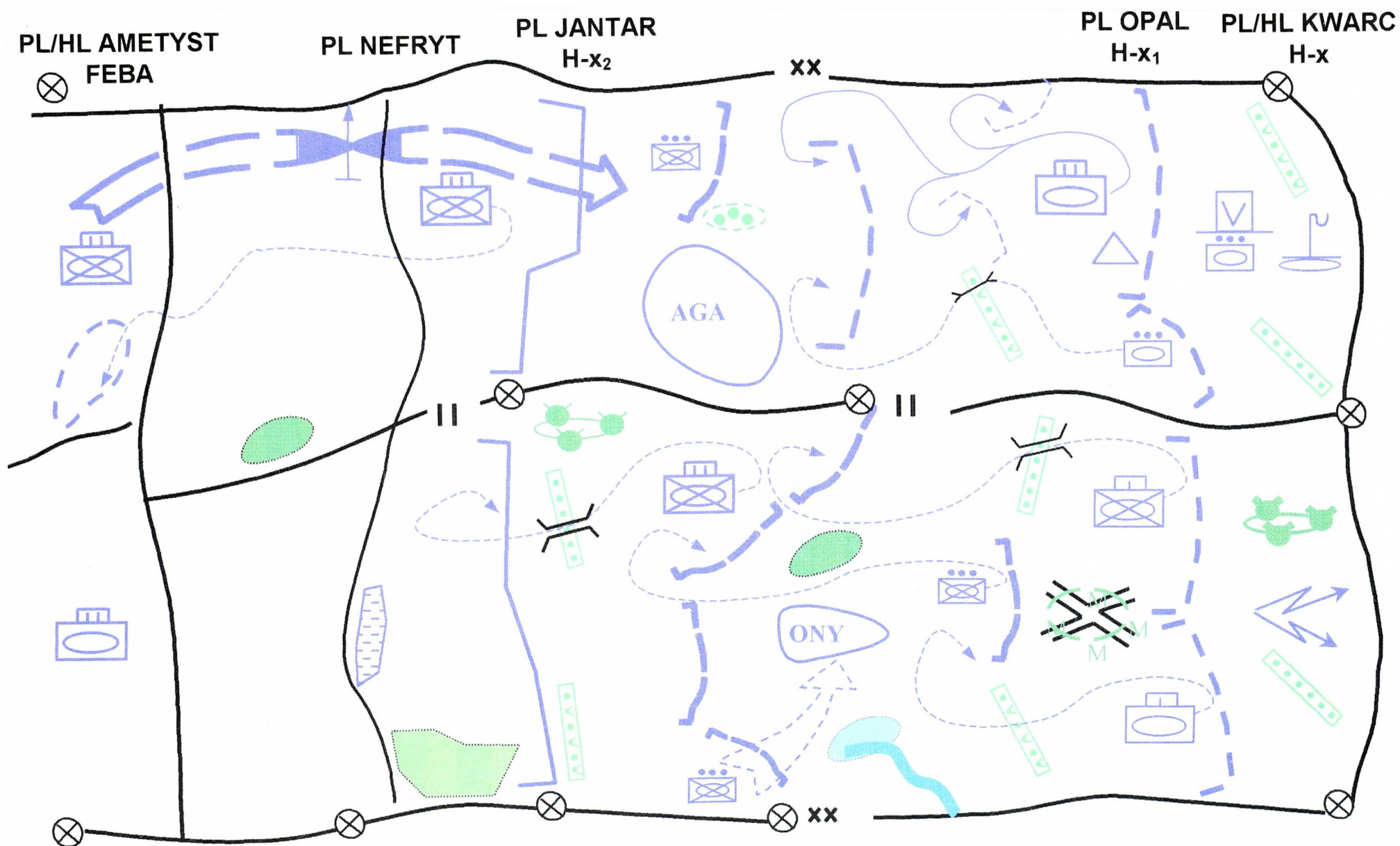
Obrona 1 DZ wzmocnionej siłami OT w ćwiczeniu pk. „GRAB-97”

Obrona 4 LDZ wzmocnionej siłami OT w ćwiczeniu pk. „ORION-97”

**DZIAŁANIA OPÓŹNIAJĄCE W PASIE SIŁ PRZESŁANIA ZT
(wariant)**

Załącznik nr 4

AKADEMIA OBRONY NARODOWEJ
W Y D Z I A Ł W O J S K L Ą D O W Y C H

WYWIAD EKSPERCKI

WARSZAWA

2002

Postępująca restrukturyzacja naszych sił zbrojnych, która niesie za sobą dostosowywanie ich struktur do zadań wynikających z zagrożeń rozumianych bardzo szeroko, a także niewątpliwą modernizację. Powoduje też niestety znaczne zmniejszanie ilości związków taktycznych i oddziałów. Zdolnych do realizacji skomplikowanych zadań na współczesnym polu walki. Nie ulega wątpliwości iż zjawisko to nie może wpływać na podstawową ich funkcję jaka jest obrona integralności Państwa w okresie zagrożenia i wojny. Analizując potencjalne zagrożenia nie można całkowicie wykluczyć konieczności obrony granic przez nasze Siły Zbrojne i to przynajmniej w początkowym okresie konfliktu czy wojny samodzielnie. Biorąc to pod uwagę zarówno teoretycy jak i praktycy wojskowi ciągle szukają odpowiedzi na podstawowe pytanie: Jak użyć będące w dyspozycji komponenty zbrojne aby skutecznie stawiać opór potencjalnemu agresorowi w czasie niezbędnym do uruchomienia mechanizmów kolektywnej obrony sojuszniczej.

Poglądy uznanej grupy strategów wskazują, że mogą to być szeroko rozumiane działania opóźniające głównie w obszarach pasach sił przesłaniania. W ślad za tym zespołem naukowo-badawczym stawiane są zadania rozwiązania podstawowych problemów dotyczących możliwości prowadzenia manewrowych operacji obronnych na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej w jakościowo nowych warunkach międzynarodowych, głównie w aspekcie skuteczności działań opóźniających.

Analiza przeznaczenia i charakteru działań dwóch komponentów wojsk lądowych tzn. wojsk operacyjnych i obrony terytorialnej wskazują, że ich elementy stanowić będą ogniwa całego łańcucha obrony przestrzennej. Podążając za takim rozumowaniem musimy dostrzegać obszary wspólnych działań prowadzących do jak najefektywniejszego osiągnięcia celów operacji obronnej. Specyfika działań w różnych uwarunkowaniach pasa przesłaniania nie pozwala na jednoznaczne określenie formy i metody działań elementów w celu

osiągnięcia zamierzonego celu, realizacji otrzymanego zadania. Muszą one stosownie do warunków i zaistniałej sytuacji prowadzić różnorodne działania powszechnie określane jako „działania w pasie sił przesłania”.

W rodzimych opracowaniach współdziałanie różnych komponentów są jednym z zasadniczych czynników warunkujących sposób wykonania zadania bojowego w pasie przesłania. Wojsko Polskie posiada duże doświadczenia i umiejętności w tym zakresie. Posiadane doświadczenia i wiedze należy jednak poddawać stałej weryfikacji. Dlatego też, przedmiotem zainteresowania prowadzącego badania są możliwe obszary i sposoby i zasady zsynchronizowanych działań wszystkich sił walczących w pasie przesłania zderzeniu z ofensywnym wielowymiarowym działaniem przeciwnika.

W związku z tym proszę Szanownego Pana o udzielenie wyczerpujących odpowiedzi na poniżej pytania :

1. W ostatnim czasie tak u nas jak i u naszych sojuszników prognozując i analizując potencjalne zagrożenia coraz częściej na szarym końcu dostrzega się możliwość wybuchu konfliktu zbrojnego w naszej części kontynentu.

Czy właściwym jest zatem precelowanie podstawowych funkcji i przeznaczenia wojsk lądowych obecnie i w dającej się przewidzieć przyszłości?

2. Podstawowym założeniem i zarazem dobrodziejstwem NATO jest obrona kolektywna. W związku z tym mamy prawo oczekiwać od naszych sojuszników pomocy adekwatnej do zaistniałego zagrożenia.

Czy istnieje więc potrzeba przygotowywania naszych Sił Zbrojnych do samodzielnego prowadzenia operacji na terytorium RP ?

3. Związki taktyczne stojące przed potencjalną koniecznością organizowania obrony z przyczyn obiektywnych będą dysonować jednostkami o różnej gotowości bojowej. Należy się zatem liczyć ze na przygotowanie trwałej obrony będą posiadać ograniczoną ilość czasu.

Jakie zdaniem Pana posunięcia dowódcy ZT mogą ten problem zminimalizować biorąc pod uwagę możliwości bojowe naszego ZT?

4. W naszej armii rozpatrujemy problematykę wspólnego wykorzystania wojsk operacyjnych i obrony terytorialnej w różnych fazach strategicznej operacji obronnej.

W czym zdaniem pana tkwi istota współdziałania tych komponentów i jak skutecznie zrealizować przedsięwzięcia koordynacyjne w pasie przesłania?

SPRAWOZDANIE
Z BADANIA OPINI EKSPERTÓW DOTYCZĄCEGO OCENY
ZAKRESU I MOZLIWOSCI WSPÓLDZIAŁANIA KOMPONENTÓW
WALCZACYCH W PASIE SIŁ PRZESŁANIANIA

1. *Temat badań* : Współdziałanie sił w pasie sił przesłaniania.
2. *Metody badawcze* : Metoda ocen ekspertów.
3. *Cel badań* : Uzyskanie opinii ekspertów o skali, uwarunkowaniach celach, prowadzonych wspólnych działań podstawowych komponentów wojsk lądowych w pasie przesłaniania.
4. *Czas badań* : luty– maj 2002
5. *Opis przebiegu badań* :

Badanie przeprowadzono metodą ocen ekspertów i objęto w nim 10 oficerów w tym: dwóch profesorów zwyczajnych, dwóch profesorów AON, jeden dowódca ZT, jeden dowódca oddziału, jeden przedstawiciel dowództwa Wojsk Lądowych, oraz trzech adiunktów Wydziału Wojsk Lądowych AON.

Badania prowadzone były w oparciu o kwestionariusz zawierający sześć pytań wyrażających osobiste poglądy ekspertów.

W oparciu o uzyskane opinie można sformułować następujące generalne wnioski :

Ad.1i2. Strategia NATO uwzględniając zmianę rodzaju aktualnych zagrożeń, powiększenie obszaru sojuszu, a jednocześnie zmniejszenie sił przeznaczonych do jego obrony rezygnuje z koncepcji „wysuniętej obrony” na korzyść „wysuniętej obecności”. Nowa koncepcja w głównej mierze opiera się na użyciu mobilnych sił NATO w obszarach zagrożenia. W rozważaniach dotyczących obrony Polski, założenia te są bardzo ważne, bo na obszarach państw nowych sojuszników nie będą stacjonować na stałe

wojska państw członkowskich. Dlatego w przypadku niespodziewanej agresji przeciwnika w początkowym okresie wojny siły narodowe powinny być zdolne do samodzielnego jej prowadzenia szczególnie działań opóźniających, które będą podstawowymi w tworzonych pasach przesłaniania. Dopiero w kolejnych jej fazach nastąpi wzmocnienie siłami NATO, które mają być zdolne do szybkiego przemieszczania w rejony zagrożenia. Natomiast, na nas ciąży obowiązek stworzenia jak najbardziej korzystnych warunków ich manewru, który będzie w dobie współczesnych działań integralną częścią operacji obronnych.

Ad.3i4. Jednym ze sposobów wydłużenia czasu zmagania związku taktycznego z nieprzyjacielem i osłabienia go, zanim walczące strony przystąpią do rozstrzygającego starcia w drugim etapie walki może być zorganizowanie oddziału wydzielonego, który podejmie walkę z przodu przed siłami głównymi.

Środowiskiem walki sił przesłaniania powinien być obszar, który pozwala na jak najlepsze wykorzystanie siły ognia, optymalne maskowanie, obronę i manewr elementów w najkorzystniejszym czasie, lecz jednocześnie teren ten powinien ograniczać możliwości przeciwnika w zakresie prowadzenia obserwacji i ognia oraz narastania sił.

Duży dynamizm przyszłych działań bojowych w pasie przesłaniania przemawia za koniecznością ścisłego współdziałania obydwu komponentów wojsk lądowych tzn. wojsk operacyjnych i obrony terytorialnej.

W okresie prowadzenia działań opóźniających, newralgicznym punktem w kontekście koordynacji działań elementów ugrupowania bojowego OW w pasie przesłaniania będzie: wyprowadzenie ich w ogniu walki na kolejną pozycje opóźniania w stałej gotowości do walki z przeciwnikiem.

